

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kokemuksia Juniori-ohjelman viikoittaisesta viittomakielen opetuksesta päivähoitossa

Mira Räsänen

Viittomakielentulkin koulutusohjelma (240 op)

huhtikuu/2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Viittomakielentulkin koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mira Räsänen	Sivumäärä 37 ja 14 liitesivua
Työn nimi Kokemuksia Juniori-ohjelman viikoittaisesta viittomakielen opetuksesta päivähoitossa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Putkonen-Kankaanpää	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuurojen palvelusäätiö/Juniori-ohjelma, Anu Reunanen	
Tiivistelmä <p>Kuulovammaisten lasten kommunikointia päivähoitossa on tutkittu hyvin vähän. Tämän opinnäytetyön tilaajana toimi Kuurojen Palvelusäätiön Juniori-ohjelma, joka järjestää ohjelmassa mukana oleville lapsille viikoittaista viittomakielen opetusta päivähoitossa. Tilaaja ei ole aikaisemmin kerännyt viikoittaisesta opetuksesta palautetta perheiltä sekä päiväkodeilta.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Juniori-ohjelman opettajan viikoittaisten tapaamisten tuoma hyöty lapsen viittomakielen ja kommunikoinnin kehitykselle. Toisena tavoitteena oli selvittää mikä Juniori-ohjelman viikoittaisessa viittomakielen opetuksessa on hyvää ja mitä siinä tulisi vielä kehittää. Opinnäytetyöstä tilaaja saa arvokasta tietoa siitä, millaisia vaikutuksia opetuksella on lapsen kommunikointiin sekä siitä, miten tyytyväisiä perheet ovat olleet opetukseen. Opinnäytetyö antaa myös perheille sekä päiväkodeille mahdollisuuden päästä vaikuttamaan kertomalla mielipiteensä. Opinnäytetyöstä saatiin myös tarkempaa kuvaa siitä millaisia seikkoja tulee ottaa huomioon kuulovammaisen lapsen viittomakielen kehityksen tukemiseksi päivähoitossa.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää ja aineisto opinnäytetyöhön kerättiin kyselylomakkeilla perheiltä sekä päiväkodeilta. Kysely lähetettiin vuoden 2016 alussa 14 Juniori-ohjelman viikoittaisessa opetuksessa mukana olevalle perheelle sekä 11 päiväkodille, jossa on lapsi, joka saa viikoittaista viittomakielen opetusta Juniori-ohjelmalta. Teoriaosuudessa käsitellään kuulovammaisen lapsen päivähoitoa sekä viittomakielen merkitystä kuulovammaiselle lapselle.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tuloksista käy ilmi että kyselyyn osallistuneet perheet sekä päiväkodit ovat tyytyväisiä Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen. Opetuksen koettiin kehittäneen ja monipuolistaneen lapsen kommunikointia kotona. Päivähoitossa kommunikointi saattoi heiketä lapsen kielitaidon kehittyessä, koska päiväkodin henkilökunnan kielitaito ei aina ollut riittävä lapsen kanssa kommunikointiin viittomakielellä. Perheet kokivat päiväkodin henkilökunnan suhtautuvan pääsääntöisesti hyvin viittomakieleen ja sen opetukseen. Sekä perheet että päiväkodit toivoivat opetusta myös henkilökunnalle. Päiväkodin henkilökunnan viittomakielen taidon lisäksi kehitettävää nähtiin yhteydenpidossa opettajan ja perheen välillä. Perheet ehdottivat yhteydenpidon avuksi esimerkiksi reissuvihkoa.</p>	
Asiasanat asiakastyytyväisyys, päiväkodit, viittomakieli, kuulovammaiset, opetus, lapset, päivähoito, viestintä	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Sign Language Interpreting

ABSTRACT

Author Mira Räsänen	Number of Pages 37 + 14
Title Experiences of Junior programmes weekly sign language lessons in day care	
Supervisor(s) Hanna Putkonen-Kankaanpää	
Subscriber and/or Mentor The Service Foundation for the Deaf /Junior programme, Anu Reunanen	
Abstract <p>The communication of children with hearing impairment has been studied very little. The subscriber of this thesis is the Junior programme of The Service Foundation for the Deaf . The programme organizes weekly sign language lessons for the children that are part of the programme. The subscriber of this thesis has not previously collected feedback on weekly education from families and day care centres.</p> <p>The aim of this thesis was to find out what is the benefit for the child's sign language and communication from the Junior programmes teachers weekly meetings. The second objective was to find out what is good in the Junior programmes weekly sign language lessons and what it should further develop. The subscriber gets valuable information from this thesis on the impact that these lessons have for child's communication and how happy families have been for the lessons. This thesis also provides an opportunity to influence for the families and day care centres by giving their opinion. Thesis also provides more detailed picture of what kind of issues should be considered in order to support the development of sign language of hearing-impaired child in day care.</p> <p>The research method was qualitative and the data for this thesis was collected through questionnaires from families and day care centres. The questionnaires were sent in early 2016 to 14 families that are engaged in weekly lessons from the Junior programme and to 11 day care centres that takes care of a child which receives weekly lessons in sign language from the Junior programme. The theoretical part of this thesis deals with the day care of hearing-impaired child as well as the importance of sign language to the hearing-impaired child.</p> <p>The results of this thesis reveals that the families participating in the thesis, as well as day care centres, are satisfied with the Junior programmes weekly sign language lessons. Lessons were seen as developing and diversifying for the child's communication at home. The communication in day care may be impaired because of the staffs sign language skills are not always sufficient. This leads to communication gap with the child and the staff members. The families experienced day care centres staffs attitude towards sign language and the lessons to be mainly positive. Both the families and the day care centres are hoping for the staff to also have lessons in sign language. In addition to sign language skills of day care centres staff, improvement was seen also in the connection between the teacher and the families. The families suggested a notebook should be used as an aid for the communication.</p>	
Keywords customer satisfaction, day care centres, sign language, hearing-impaired, teaching, children, day care, communication	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	5
3 JUNIORI-OHJELMA	7
4 KUULOVAMMAINEN LAPSI PÄIVÄHOIDOSSA	9
4.1 Avustaja, ohjaaja vai tulkki?	12
4.2 Kotikielen opetus päivähoitossa	14
5 VIITTOMAKIELEN MERKITYS KUULOVAMMAISELLE LAPSELLE	14
6 TUTKIMUSMENETELMÄ	17
6.1 Asiakastyytyväisyystutkimus	18
7 KYSELYN TOTEUTUS	19
7.1 Kysely perheille	20
7.2 Kysely päivähoitolle	21
8 TUTKIMUSTULOKSET	22
8.1 Kysely perheille	23
8.2 Kysely päivähoitolle	29
9 POHDINTA	31
10 LOPUKSI	34
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Suuntaudun viittomakielentulkki opinnoissani viittomakommunikaation opetukseen. Tästä syystä halusin linkittää opinnäytetyöni aiheen opetukseen. Koin että opetukseen keskittyvästä opinnäytetyöstä on minulle ammatillisesti eniten hyötyä. Otin yhteyttä työni tilaajana toimivaan Kuurojen Palvelusäätiön Juniori-ohjelmaan, josta käytän jatkossa nimitystä Juniori-ohjelma. Olen aikaisemmin toiminut lastenohjaajana Juniori-ohjelman kursseilla. Suoritin myös toisena opiskeluvuoteni kahden viikon harjoittelun Juniori-ohjelmassa. Minulla oli siis jo aikaisempaa tietoa ja kokemusta Juniori-ohjelman toiminnasta. Juniori-ohjelman toiveena on selvittää työni avulla opettajan viikoittaisten tapaamisten tuoma hyöty ja merkitys lapselle liittyen viittomakieleen, kielenkehitykseen, kommunikaatioon, lapsen sosiaalisiin taitoihin, identiteettiin sekä lapsen saamaan roolimalliin. Tilaaja haluaa tietää mikä toiminnassa on hyvää ja mitä tulisi vielä kehittää. Opinnäytetyöni antaa myös ohjelmassa mukana oleville perheille mahdollisuuden päästä vaikuttamaan kertomalla oman mielipiteensä. Keskityin työssäni opetuksen tuomaan hyötyyn lapsen kommunikaation näkökulmasta.

Toteutin opinnäytetyöni kvantitatiivisena tutkimuksena. Aineistonkeruun menetelmänä käytin puolistrukturoitua lomakekyselyä. Lähetin kyselyn 14 Juniori-ohjelman viikoittaisessa opetuksessa mukana olevalle perheelle sekä 11 päiväkodille, jossa on lapsi, joka saa viikoittaista viittomakielen opetusta Juniori-ohjelmalta. Mukautin kyselyt päiväkodeille sekä perheille erikseen. Vastausten pohjalta analysoin tyytyväisyyttä Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen sekä sen tuomia hyötyjä ohjelmassa mukana olevan lapsen kommunikoinnille kotona sekä päivähoidossa.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Viikoittaisen viittomakielen opetuksesta päivähoidossa ei ole aikaisemmin tehty vastaavia tutkimuksia. Miina Jaakkola (2000) on tehnyt opistotason opinnäytetyönsä

Pohjois-Savon opistossa aiheesta Juniori-ohjelmassa mukana olevien vanhempien viittomakielen oppimiskokemuksia. Hän havaitsi että vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä Juniori-ohjelmaan ja sen järjestelyihin. Vanhemmat olivat erityisesti tyytyväisiä siihen että ohjelman opettajat ovat kuuroja. Vanhemmat olivat Jaakkolan päätelmän mukaan hyvin motivoituneita viittomakielen opiskeluun, vaikka sitä ei pidettykään kovin helppona.

Jenni Allén sekä Leena Hagström (2013) ovat kartoittaneet opinnäytetyössään tukiviittomaopetuksen vaikuttavuutta Turun kaupungin päiväkodeissa. Opinnäytetyöstä selvisi että teoretietoa tukiviittomien käytön perusteista tarvitaan päiväkodeissa lisää. Tällä hetkellä päiväkotien valmiudet vastaanottaa tukiviittomia tarvitseva lapsi eivät aina ole riittävät. Allénin ja Hagströmin työ keskittyi nimenomaan tukiviittomien käyttöön päivähoidossa eikä näin ollen ole vertailtavissa tämän opinnäytetyön kanssa.

Elina Pelkkikangas (2010) kokosi opinnäytetyössään *Kuulovammainen lapsi päivähoidossa* vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan kokemuksia erityistarpeisen lapsen sopeutumisesta päivähoitoon. Opinnäytetyössä tutkittiin monien muiden lapsen sopeutumiseen vaikuttavien osa-alueiden lisäksi lapsen kommunikointia päivähoidossa sekä henkilökunnan koulutusta sekä suhtautumista lapseen. Pelkkikangas haastatteli yhden päiväkodin henkilökuntaa sekä teetti kyselyn vanhemmille, johon vastasi 8 vanhempaa eri puolilta Suomea. Vaikka tutkimus olikin suppea eikä sitä voida yleistää, liittyvät nämä näkökulmat läheisesti myös minun opinnäytetyöhöni. Palaan Pelkkikankaan saamiin tuloksiin myöhemmin työssäni.

Ritva Takkisen (2013) tutkimuksessa *Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten viittomakielen ja puhutun kielen omaksuminen* seurattiin kuuden sisäkorvaistutetta käyttävän lapsen viittomakielen sekä puhutun kielen kehitystä. Lasten perheet osallistuivat Juniori-ohjelmaan. Tutkimus tarjoaa enemmän tietoa lasten viittomakielen kehityksestä. Tässä työssäni keskityn lasten kommunikointiin päivähoidossa sekä kotona.

Millie Anttila (2013) on opinnäytetyössään tarkastellut sisäkorvaistutelasten perheopetusta viittomakielen ja viittomakommunikaation opettajien näkökulmasta. Haastattelussa mukana olleet neljä opettajaa opettivat opinnäytetyön ajankohtana yhteensä 10 perheessä. Näistä seitsemän perhettä sai perheopetuksen lisäksi viittomakielen

opetusta Juniori-ohjelmalta. Anttilan työ keskittyi nimenomaan perheopetukseen sekä opettajien näkökulmaan, eikä näin ollen ole vertailtavissa tämän opinnäytetyön kanssa.

Juniori-ohjelma ei ole aikaisemmin tehnyt kyselyä viikoittaisen viittomakielen opetuksesta päiväkodeille. Lähdin tekemään tätä opinnäytetyötä tilaajan tarpeesta saada tietoa. Kyselyn tulokset tuovat heille arvokasta tietoa päiväkodissa tapahtuvasta opetuksesta sekä yhteistyöstä päiväkodin kanssa.

Asetin opinnäytetyölleni seuraavat tutkimuskysymykset:

- Kuinka Juniori-ohjelman viikoittainen viittomakielen opetus vaikuttaa lapsen kommunikointiin päivähoitossa ja kotona?
- Mikä Juniori-ohjelman viikoittaisessa viittomakielen opetuksessa on hyvää ja mitä voisi vielä kehittää?

Juniori-ohjelma voi käyttää kyselyn tuloksia viittomakielen hyötyjen markkinoimisessa ohjelmaan liittymistä harkitseville, päiväkodeille sekä muillekin kohderyhmille kuulovammaisten lisäksi. Juniori-ohjelmalla on tapana myös laittaa kursseilla esille tuoreimpia tutkimuksia sekä opinnäytetöitä perheille ja ohjaajille tutustuttavaksi. Opinnäytetyöni tuloksia voivat käyttää myös muut viittomakommunikaation sekä viittomakielen opettajat.

3 JUNIORI-OHJELMA

Juniori-ohjelma toimii osana valtakunnallista sosiaalialan järjestöä Kuurojen Palvelusäätiötä. Kuurojen Palvelusäätiö toimii viittomakielisten erityispalveluiden tuottajana kuuroille, kuurosokeille ja viittomakieltä käyttäville. Palvelusäätiöllä on seitsemän palvelukeskusta eri puolilla Suomea. Raha-automaattiyhdistyksen tukemia ohjelmia on kuusi. Kokonaisuudessaan palvelusäätiön toimintojen piirissä on lähes 1000 ihmistä. (Kuurojen Palvelusäätiö 2016.) Kuurojen Palvelusäätiö ei ole edunvalvontajärjestö.

Junioriorohjelma on Kuurojen Palvelusäätiön vakituista toimintaa. Ohjelma sai alkunsa Hyvä tulevaisuus kuuroille lapselle -projektista, joka toimi vuosina 1994-1999. Ohjelman toiminta rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen toiminta-avustuksella. Näin ollen Raha-automaattiyhdistys myös seuraa Junioriorohjelman toimintaa.

Junioriorohjelma tarjoaa viittomakielen opetusta ja vertaistukea kuurojen, huonokuuloisten ja viittomakommunikaatiota käyttävien lasten perheille. Ohjelman tavoitteena on tarjota vertaistukea, opettaa viittomakieltä sekä viittomakielisen kulttuurin tunteista sekä tukea lasta oman identiteetin kehityksessä. (Kuurojen Palvelusäätiö 2016a.) Opetusta ja vertaistukea tarjotaan kursseilla, viittovassa leikkipuistossa, satutunneilla sekä lasten kotona että päivähoitossa.

Junioriorohjelman toiminnan perustana on:

- *Viittomakieli on kieli, joka lapsen on helppo oppia, oli kuulo millainen tahansa.*
- *Hyvä kielenkehitys turvaa lapsen sosiaalisen, kognitiivisen ja emotionaalisen kehityksen.*
- *Kaksi- ja monikielisyys on rikkaus, joka auttaa erilaisissa elämäntilanteissa ja laajentaa kokemusmaailmaa.*
- *Kuuro tai huonokuuloinen lapsi on aivan tavallinen lapsi, jolla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa.*
- *Jokainen lapsi ja jokainen perhe on yksilöllinen.*

(Kuurojen Palvelusäätiö 2016a.)

Junioriorohjelman perus- ja jatko-ohjelmaan osallistui vuoden 2015 aikana 40 eri perhettä. Osallistuneita oli yhteensä 173 henkilöä. Tällä hetkellä ohjelman lapsista noin 90 prosentilla on sisäkorvaistute. 40 prosentilla lapsista on lisäksi vielä jokin lisävamma: näkö-, liikunta- tai kehitysvamma. (Reunanen 2016.)

Junioriohjelman vuosittaiseen kurssitarjontaa kuuluu yksi viikon mittainen intensiivikurssi sekä neljä tai viisi viikonloppukurssia vuodessa. Aloittamiselle ei ole ikärajaa. Suurimmassa osassa uusista aloittavista perheistä lapsi on alle kouluikäinen. Junioriohjelma järjestää myös viittomakielen kursseja lasten läheisille sekä lasten parissa työskenteleville. Joillakin kursseilla tutustutaan myös kuurojen kulttuuriin ja viittomakieliseen yhteisöön. (Reunanen 2016.)

Viittomakielen opettajat tapaavat lapsia viikoittain joko lapsen päivähoitopaikassa tai lapsen ollessa kotihoidossa, lapsen kotona. Säännöllinen opetus kestää yleensä lapsen kahden ensimmäisen ohjelmavuoden ajan. Tarpeen vaatiessa tapaamisia pyritään jatkamaan. Opetus toteutetaan viittomakielisin leikein, pelein, saduin sekä askartelun ja jutustelun muodossa. Samalla tarjotaan lapselle myös viittomakielinen roolimalli. Opettaja jakaa havaintoja ja keskustelee lapsen edistyksistä yhdessä päiväkodin, kuntouttajien ja perheen kanssa järjestettävissä kokouksissa. (Reunanen 2016.)

Ohjelmaan osallistujilla ei ole vaatimuksia kuulon tasosta eikä myöskään rajoituksia mahdollisista erilaisista vammoista. Ohjelmaan voivat osallistua siis myös kuulevat lapset, joilla on vaikeuksia puheen tuottamisessa, esimerkiksi dysfaatikot tai lapset jotka tarvitsevat viittomakieltä puheen tueksi tai toiseksi kielekseen. (Reunanen 2013.)

4 KUULOVAMMAINEN LAPSI PÄIVÄHOIDOSSA

Huonokuuloisista sekä kuuroista puhuttaessa käytetään eri termejä, joista yleisimmät ovat kuulovika, kuulovamma sekä kuulovaurio (Takala & Takkinen 2016, 8). Käytän työssäni käsitettä kuulovammainen kattamaan sekä huonokuuloiset että kuurot. Kuulovammainen määritelmä on vakiintunut arkiseen kielenkäyttöön ja se tuntuu monista hyväksyttävimmältä termiltä kuin kuulovikaisuus tai huonokuuloisuus. Ihmisen kuuloaisti ja/tai –havaintotoiminnot ovat puutteellisia kun kuuloelimen rakenteessa on vaurio tai sen toiminnat häiriintyvät. Tällöin ihmisellä on kuulovamma. (Korpijaakko-Huuhka & Lonka 2005, 6-7). Kuulovammaisten määrä vaihtelee erilaisten määritte-

lyiden vuoksi. Martti Sorrin (2005) mukaan Suomessa syntyy vuosittain 50—60 vaikeasti tai erittäin vaikeasti kuulovammaista lasta. Luku perustuu kuntoutuksen piirissä olevien lasten määrään.

Varhaiskasvatuksessa olevien kuulovammaisten ja viittomakielisten lasten määrästä sekä palveluista ei ole vielä tehty selvitystä. Maarit Widberg-Palon (2012, 79-80) viittomakielisten ja viittomakieltä käyttävien lasten hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista Suomessa käsittelevässä selvityksessä *Hei, kato mua!* käsiteltiin hieman kuulovammaisten lasten perheiden päivähoitokokemuksia. Vanhemmat toivovat päiväkoitiin viittomakielentaitoista tai vähintään viittomia osaavaa työntekijää. Vanhempien arvion mukaan viittomakielisen tai viittomakieltä käyttävän lapsen viihtymiseen vaikuttaa ratkaisevasti se, onko päiväkodissa viittovia aikuisia. Vanhempien mukaan toisinaan päätöksiä tehdään tuntematta lainkaan viittomakieltä tai lapsen taustaa. Vanhemmat joutuvat taistelemaan saadakseen viittomakielisiä palveluita. Päivähoito, jossa on viittomakielen taitoisia hoitajia voi lisäksi olla kaukana perheen kodista, jolloin ainoaksi vaihtoehdoksi jää lähipäiväkoti, jossa ei ole ketään viittovaa aikuista.

Päivähoito on tärkeässä osassa kuulovammaisen lapsen kuntoutuksessa. Sen monipuolinen toiminta sekä muiden lasten seura että kielelliset mallit tukevat lapsen kehitystä. Riippumatta lapsen kuulon tasosta hän on kielen omaksumisen kannalta tärkeässä iässä päivähoidossa ollessaan. (Kuuloliitto ry 2011, 4). Päivähoidon henkilökunnan tulee sitoutua käyttämään lapsen kommunikointimenetelmää sekä tukemaan lapsen kommunikoinnin kehitystä arkipäivän vuorovaikutustilanteissa. (Launonen 2011, 35). Päivähoidon henkilökunnan tekemät havainnot lapsen kielen kehityksestä ovat tärkeässä osassa kuulovammaisen lapsen kuntoutusta suunniteltaessa. (Kuuloliitto ry 2011, 11). Varhaiskasvatuslaki (36/1973 7a §) edellyttää, että kuulovammaiselle lapselle laaditaan yksilöllinen toiminta- ja kuntoutussuunnitelma, jonka laatimisessa päiväkodin henkilökunta on mukana vanhempien, puheterapeutin sekä muiden lapsen kuntoutuksessa mukana olevien tahojen lisäksi. Tämä suunnitelma laaditaan siis tavallisen vanhempien ja päiväkodin yhteistyössä tekemän varhaiskasvatussuunnitelman lisäksi.

Kuulovammaisen lapsen päivähoitopaikan valintaan vaikuttavat lapsen tukitoimien ja kielellisten taitojen lisäksi monet muut tekijät kuten perheen asuinpaikka, lapsen tukitoimien tarve ja kielelliset taidot (Kuuloavain.fi 2016a). Kuulovammaisten lasten kuntoutusohjaaja auttaa perheitä sopivan päivähoitopaikan löytämisessä. Tämä voi edellyttää kuntoutusohjaajalta tutumiskäyntiä useassa päivähoitopaikassa perheen kanssa. Paikan valinnassa tärkeää on henkilökunnan myönteinen asenne, koulutusvalmius, yhteistyökyky sekä tarvittaessa taito käyttää viittomia. Lapsen aloittaessa hoidon kuntoutusohjaajan tulisi myös perehdyttää muut ryhmän lapset kuulovammaisen lapsen huomioimiseen. (Kurki 2016, 105).

Juniori-ohjelmassa mukana olevista lapsista suurin osa on saanut sisäkorvaistutteen. Kuuloliiton (2011, 12) mukaan sisäkorvaistutteen saaneet lapset ovat yleensä integroituneina normaaliin päivähoitoon. Osa lapsista voi olla päivähoitossa myös kuulovammaisten lasten erityisryhmissä. Erityisryhmien sekä erityispäivähoidon tarkoituksena on turvata erityistä tukea tarvitsevan lapsen yksilöllisten toiveiden huomiointi sekä tuen saanti. Riippuen lapsen yksilöllisistä tarpeista ryhmän kokoa voidaan pienentää sekä ryhmässä voi olla ryhmä- tai henkilökohtainen avustaja. (Kuuloavain.fi 2016a). Lisäksi tulee ottaa huomioon päiväkodin fyysinen ympäristö kuten tilojen kaiuisuus sekä lapsen istumapaikka toiminnassa (Kurki 2016, 105).

Kuulovammaisten lasten erityisryhmiä on pääsääntöisesti isoissa kaupungeissa. Näihin ryhmiin voidaan ottaa lapsia myös muista kunnista, jos lapsen kotikunta suostuu maksamaan kustannukset. Erityisryhmissä työskentelee koulutettu henkilökunta, joilla on koulutusta ja kokemusta kuulovammaisuudesta. Erityisryhmät ovat pieniä, jotta henkilökunnalla on mahdollisuus tukea jokaista lasta yksilöllisesti. Niissä on yleensä kahdeksan kuulovammaista lasta. Kuulovammaisten lasten integroidussa ryhmässä puolestaan on tavallisesti viisi kuulovammaista lasta sekä seitsemän kuulevaa lasta. Kuulovammaisten lasten päiväkotiryhmissä päiväohjelma on samankaltainen kuin tavallisissa ryhmissä. Päiväohjelmaan kuuluvat lisäksi erilaiset terapiat sekä pienryhmä- ja yksilötyöskentelyt. (Seppälä 2005, 74).

Erityisryhmässä sekä integroidussa ryhmässä käytetään lasten ensi- ja äidinkielen mukaisesti joko viittomakieltä, viitottua puhetta tai suomen kieltä. Jos ryhmässä on lähes pelkästään kuuroja lapsia, käytetään ryhmän kielenä viittomakieltä. Huonokuu-

loisten lasten kanssa käytetään viitottua puhetta. Huomioitavaa on että ryhmässä käytettävään kieleen vaikuttaa myös henkilökunnan viittomakielen taito. Kuulovammaisten lasten ryhmissä pyritään siihen, että lapsilla olisi kuuro tai huonokuuloinen aikuinen viittomakielen sekä samaistumisen mallina. Sisäkorvaistutusten yleistymisen myötä ryhmien rakenne ja kielikysymykset ovat muuttuneet. Nykyään kuulovammaiset lapset ovat lähinnä integroiduissa erityisryhmissä. Ryhmän kielenä käytetään suomen kieltä sekä viittomia puheen tukena. Viittomakieltä ja viitottua puhetta voidaan käyttää silloin, jos ryhmässä on lapsi joka tarvitsee niitä. (Seppälä 2005, 75-76). Eri kielten sekä kommunikaatiomuotojen kirjo voi siis olla yhden ryhmän sisällä laaja. Käytettävän kielen tai kommunikaatiomuodon valinta riippuu lapsen tarpeiden lisäksi myös pitkälti henkilökunnan taidoista. Viittomakielen käyttöä ei ole vielä asetettu päivähoiton velvoitteeksi varhaiskasvatuslaissa. Kunta saa järjestää päivähoitoa viittomakielellä, mikäli se haluaa. Usein viittomakielen käyttö liittyy lapsen yksilöllisten tarpeiden tukemiseen ja toteutetaan tulkkaus- tai avustajapalveluna. Varhaiskasvatuslakiin (36/1973 7a §) ollaan tätä opinnäytetyötä kirjoitettaessa tekemässä uudistuksia. Muutoksen 1.8.2015 voimaan tullessa ensimmäisessä vaiheessa ei tehty uudistuksia viittomakielen käytön velvoituksiin.

4.1 Avustaja, ohjaaja vai tulkki?

Jos lapsi käyttää kommunikaatiomenetelmänään viittomia, tulisi päivähoiton huolehtia henkilökunnan viittomien opetuksesta. Lapsi voi myös tarvita avustajan joka osaa tukiviittomat, viitotun puheen tai viittomakielen. (Kuuloliitto 2011, 17). Tukiviittomat ovat puhetta tukeva apukeino. Niitä käytettäessä viitotaan lauseen avainsanat puheen tukena. Viitottu puhe on kahden kielen sekoitus. Viitottu puhetta käytettäessä puhutaan puhuttua kieltä ja samalla käytetään viittomakielen viittomia puheen tukena. Se on siis eräänlainen keinotekoinen kieli. (Takala 2016a, 43-44). Viitottua puhetta kutsutaan myös viitotuksi suomeksi. Viittomakieli on puolestaan luonnollinen kieli, jolla on oma rakenteensa ja kielioppinsa. Viittomakielisellä lapsella on oikeus saada tulkkipalveluja päivähoiton satuhetkiin, retkille sekä juhliin, mikäli hänellä on voimassa oleva tulkkipalvelusopimus (Kuuloliitto 2011, 17). On tärkeää että kotona käytettyä

kommunikaatiomenetelmää tuetaan. Jos tarpeellista, lapselle tulisi voida päivähoitossa tarjota uusia tapoja kommunikointiin. (Takala 2016a, 55).

Päivähoidossa on joko henkilökohtaisia avustajia tai ryhmäavustajia. Henkilökohtainen avustaja avustaa vain vammaista lasta. Ryhmäavustaja toimii useamman lapsen tai koko ryhmän yhteisenä apuna. Lapselle tulee järjestää avustaja, jos hän tarvitsee avustajan tukea selvitäkseen päiväkodissa. Palvelu perustuu lakiin vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987). (Kuuloavain.fi 2016.)

Päiväkodissa voi toimia myös viittomakielen ohjaaja kuulovammaisen lapsen ohjaajana tai avustajana. Viittomakielen ohjaaja huolehtii yhdessä moniammatillisen työntekijäryhmän kanssa erityisesti siitä, että lapsen kieli- ja kommunikaatiotaidot kehittyvät. Hän voi esimerkiksi suunnitella ja toteuttaa erilaisia toimintatilanteita, jotka tukevat lapsen kasvua ja kehittymistä. Viittomakielen ohjaaja edistää lapsen itsenäisyyttä, omatoimisuutta ja osallisuutta päiväkodissa. Hän voi myös ohjata lasta päivittäisten asioiden oppimisessa, kuten pukemisessa ja ruokailussa. Viittomakielen ohjaaja voi erilaisia kommunikointikeinoja käyttäen tukea lasta yhteisissä leikeissä ja toiminnoissa muiden kanssa. Työhön kuuluu myös muiden ryhmän lasten ohjaamista, kasvattamista ja tukemista. Viittomakielen ohjaaja on suorittanut 180 osaamispisteen laajuisen Viittomakielisen ohjauksen perustutkinnon. Viittomakielen ohjaaja osaa viittomakielen ohella erilaisia puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja kuten tukiviittomia, viitottua puhetta, kuvakommunikointia ja esinekommunikointia. Koulutukseen sisältyy ohjaamiseen, erityispedagogiikkaan ja avustamiseen liittyviä opintoja. (Kuuloavain.fi 2016.)

Päivähoidossa voi myös tarvittaessa käyttää kirjoitus-, viitotun puheen tai viittomakielen tulkkia. Tulkin käyttö voi olla tarpeellista esimerkiksi retkillä, juhlissa ja näytelmissä. (Kuuloavain.fi 2016.) Lapsen oikeus käyttää tulkkauspalvelua päivähoitossa perustuu lakiin vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010). Vammaisten tulkkauspalvelut on tarkoitettu Suomessa asuvalle henkilölle, jolla on kuulo-, kuulonäkö- tai puhevamma (laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010).

4.2 Kotikielen opetus päivähoitossa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan kotikielen opetuksesta seuraavasti (Stakes 2007):

Vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään. Vanhempien ja lapsen äidinkielen kasvuympäristön tietoa ja osaamista hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman äidinkielen tukemisessa myös varhaiskasvatuksessa.

Esiopetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) mainitaan, että esiopetuksessa käytettävä kieli on perusopetuslain mukaan suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Kyse ei ole kuitenkaan viittomakielen opetuksesta, vaan opetus voi olla myös viittomakielellä. Viittomakieltä käyttävien esiopetus pyritään järjestämään ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä sekä puhuttua kieltä käyttävistä. Näin pyritään vahvistamaan lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettiä sekä rohkaistamaan viittomakielen käyttöä. Tavoitteena on lisäksi vahvistaa lapsen kielellistä ilmaisua sekä viittomavaraa.

5 VIITTOMAKIELEN MERKITYS KUULOVAMMAISELLE LAPSELLE

Viittomakieli on ainoa kieli jonka kuulovammainen lapsi voi oppia vaivatta ilman erityistä opetusta. Samaan tapaan siis kuin kuuleva lapsi oppii puhutun kielen luonnollisesti ympäristöönsä tarkkailemalla. (Lappi & Malm 2011, 45.) Lapsi kehittää itse oman elekielen, jos hänen ympäristössään ei viitota. Tarkkaavaisuus keskittyy visuaalisiin ärsykkeisiin kuulon puuttuessa ja niiden erottelukyky tarkentuu entisestään. Viittomakielen oppiminen kehittää visuaalisten ärsykkeiden erottamisen taitoja. Vaikka puhutusta kielestä tulisi lopulta lapsen pääkieli, on visuaalisten taitojen kehittämisestä etua. (Nikula 2015, 56-57). Viittomakielen kehittymistä voidaan ennustaa paremmin kuin sisäkorvaistutteen avulla hankittavan kuulon ja kuulemisen kehittymistä. Viitto-

makielen kehittyminen ei ole riippuvainen kuulon kehittymisestä, siksi että lapsella on valmiudet omaksua kieli. Viittomakieli ei myöskään ole riippuvainen tekniikasta, kuten esimerkiksi sisäkorvaistutteet ovat. (Nikula 2015, 161-162). Maarit Widberg-Palon *Hei, kato mua!* –selvityksessä (2012, 53) haastatellut kuulovammaiset lapset kokivat tärkeäksi sen että perheenjäsenet osasivat viittoa. Raskaan koulupäivän jälkeen ei aina jaksaa käyttää kuuloa ja tällöin on mukava että kotona voi viittoa. Mikäli perheenjäsenet eivät käyttäneet viittomakieltä, kokivat lapset usein olevansa ulkopuolella perheen normaalista kanssakäymisestä.

Lapsilla on biologinen kyky omaksua kieltä. Jotta biologiset valmiudet saataisiin käyttöön mahdollisimman laajasta, tarvitsee lapsi ympäristön kielellistä mallia. (Takkinen 2005, 53). Kuulovammaisilla lapsilla näiden ympäristön kielimallien saaminen on puhutuissa kielissä vähäisempää, koska kuulon varassa saatu tieto jää usein vajavai-seksi. Ympäristön kielimallin ollessa visuaalinen kieli, kielen omaksuminen ja psyykkis-sosiaalinen kehitys sujuu mahdollisimman luonnollisesti lapsen kykyjen mukaisesti (Takkinen 2005, 53). Kuuron lapsen varhainen vuorovaikutus perustuu katseen, kosketukseen, hymyyn ja eleisiin. Katsekontakti, fyysinen hellyys sekä muu toiminta riittävät tuomaan vauvalle kokemuksen siitä, että hän on hyväksytty sekä rakastettu ja hänen tunteisiinsa vastataan. Tämä vauvan kokemus ymmärretyksi tulemisesta muodostaa empatiakyvyn perustan. (Sinkkonen 2000, 106-107). Mikäli lapsi ei saa riittävästi kokemuksia aktiivisen kommunikaation hyödyistä, hän kehittyy niin sanotusti opitusti passiiviseksi, eikä ymmärrä että hän voi itse olla aktiivinen kommunikoija (Launonen 2011, 32). Kun kuulovammaiselle lapselle tarjotaan kommunikaatiotavaksi viittomakieli, vähennetään tehokkaasti tätä riskiä.

Juniori-ohjelmassa mukana olevista lapsista suurimmalla osalla on sisäkorvaistute. Päivi Rainon ja Marjatta Takalan tekemässä sisäkorvaistutelasten pitkäaikaisseuranassa ilmeni että lähes kaikki vanhemmat toivoivat lapsella olevan kaksi kieltä, suomen kieli ja viittomakieli. Pääkielenä sisäkorvaistutteen saaneilla lapsilla on yleensä puhuttu kieli ja toisena kielenä viittomakieli tai sen sovellus. Viittomakielen tai tukiviittomien opettelusta on hyötyä koska ilman sisäkorvaistutetta lapsi on kuuro. (Takala 2016, 33). Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi kun lapsi haluaa olla ilman istutetta tai kun istutetta ei voi käyttää. Istutetta ei voi käyttää esimerkiksi märkätiloissa tai kun sen paristot ovat loppu. (Takkinen & Raino 2016, 61). Tukiviittomia tai viitottua puhet-

ta käytettäessä on hyvä muistaa että ne opettavat lapselle puutteellisen puhutun kielen mallin. Viitotusta puheesta puuttuu luonnollisen kielen syntaktisuus ja morfologisuus. (Stolt 2005, 169-170). Viittomakielen varhaisella käyttöönotolla tuetaan myös lapsen puhutun kielen oppimista.

Kuulovammaisella lapsella kielenkehityksen kannalta keskeinen puheään kuuleminen jää vajavaiseksi, lapsen kyky suuntautua kielenkehityksen ja oppimisen kannalta olennaisiin asioihin häiriintyy. Kielellinen viive vaikuttaa ratkaisevasti lapsen kokonaiskehitykseen: tiedon saantiin, oppimiseen, tunne-elämän, itsetunnon ja vuorovaikutuksen kehittymiseen. (Saar & Yli-Pohja 2005, 105). Kuulovammaisen lapsen olisi siis hyvä päästä viittomakielen piiriin jo varhaisessa iässä. Näin myös hänen viittomakielensä pääsee kehittymään mahdollisimman korkealle tasolle. Koska vanhempien kielitaito yleensä karttuu hitaasti, lasten on tärkeää olla kontaktissa viittomakielisiin aikuisiin ja muihin viittomakieltä käyttäviin lapsiin, jotta heidän kielellinen mallinsa olisi mahdollisimman rikas. (Takkinen 2005, 54). Juniori-ohjelma tarjoaa lasten viikoittaisessa opetuksessa tämän kielellisen mallin mahdollisuuden kuurojen opettajien kautta. Lisäksi ohjelman kursseilla on töissä kuurojen opettajien lisäksi, kuuroja sekä kuulevia viittomakielen taitoisia ohjaajia.

Kaksikielisyystutkimuksissa on havaittu useamman kielen yhtäaikaisesta käytöstä olevan positiivista vaikutusta ajatteluun ja kognitiiviseen kehitykseen. Nykypäivänä kaksikieliset sisäkorvaistutteen käyttäjät osoittavat arkielämässään kuinka kieltä voi sujuvasti vaihtaa erilaisissa kielellisissä tilanteissa (Takala 2016a, 55). Mari Reijonen (2014) on opinnäytetyössään paneutunut myös kaksikielisyyteen osana sisäkorvaistutetelapsiperheiden elämää. Reijosen opinnäytetyössä mukana olleiden perheiden kommunikointia on rikastuttanut kaksikielisyys. Viittomakieli tai viittomakommunikatio helpottaa perheiden kommunikointia kuulemisen kannalta vaikeissa tilanteissa.

Jari Sinkkonen (2000) toteaa artikkelissaan *Viittomakielen merkitys kuuron lapsen kehityksessä* viittomakielen olevan kuuroille lapselle luontaisin viestinnän keino. Tästä syystä viittomakieli on myös psyykkisesti vähiten latautunut. Lapsen ei tarvitse viittomakieltä tuottaessaan pelätä jatkuvasti epäonnistumista, eikä sitä että hänen kommunikaatio-ongelmansa aiheuttavat aikuisille huolta ja ahdistusta. On tärkeää että lapsi voi kertoa ajatuksistaan ja tunteistaan ilman että hänen täytyy huolehtia viestin

perille menemisestä. Koska viittomakieli ei kuitenkaan ole vanhemmille äidinkieli, tarvitsevat he paljon tukea sen opettelemiseen samoin kuin uuteen kulttuuriin tutustumiseen. Sinkkonen toteaa tutkijoiden olevan laajasti yksimielisiä varhaisen viittomakielisen kommunikaation suotuisista vaikutuksista lapsen kognitiiviselle ja emotionaaliselle kehitykselle. Viittomakielen avulla lapsi voi solmia suhteita muiden viittovien lapsien kanssa ja tuntee kuuluvansa ryhmään juuri sellaisena kuin hän on. Sinkkonen muistuttaa että viittomakielen käyttäminen ei haittaa puhutun kielen oppimista. Sen käyttö on perusteltua silloinkin kun vanhemmat valitsevat oralistisen eli puheen kehitykseen keskittyvän kuntoutuksen, tai lapselle asetetaan tulevaisuudessa sisäkorvaistute.

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

Toteutin opinnäytetyöni pääasiassa kvantitatiivisena tutkimuksena käyttäen tutkimusstrategianani survey-tutkimusta. Kvantitatiivista tutkimusta kutsutaan usein karkeasti määrälliseksi tutkimukseksi, koska se tuottaa aineistoa tilastollisesti käsiteltävässä muodossa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 131-136). Valitsin aineistonkeruun menetelmäksi puolistrukturoidun lomakekyselyn. Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Survey-tutkimuksessa aineisto kerätään standardoidusti ja koehenkilöt muodostavat otoksen tietystä perusjoukosta. Kyselyllä on kaksi eri päätapaa; verkkokysely sekä kontrolloitu kysely. Verkkokyselyssä lomake lähetetään tutkittavalle kun taas kontrolloidussa kyselyssä lomake jaetaan henkilökohtaisesti. Kysymykset voidaan muotoilla monella eri tapaa. Yleensä käytetään kolmea eri muotoa: avoimet kysymykset, monivalintakysymykset tai asteikkoihin eli skaaloihin perustuvat kysymykset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 188-193).

Koska tutkittavien joukko ei ole kovin suuri, 14 perhettä ja 11 päiväkotia, pystyin lähettämään kyselyn kaikille opinnäytetyössä mukana oleville. En siis valinnut survey-tutkimukselle tyypillisesti otosta perusjoukosta. Tilastollista otantaa asiakaskunnasta käytetään varmistamaan vastaajajoukon edustavuutta organisaation koko asiakaskunnasta (Ylikoski 1999, 165). Opinnäytetyöni sisältää näin ollen myös kvalitatiivisia piirteitä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa valitaan kohdejoukko tarkoituksen mukaisesti.

ti, eikä käytetä satunnaisotoksen menetelmää, mikä on tyypillistä kvantitatiiviselle tutkimukselle (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 160). Tutkimusjoukko oli liian suuri haastatteluiden tekemiseksi, mikä olisi puolestaan ollut enemmän kvalitatiivisen tutkimuksen mukaista.

Verkkokyselyiden vastausprosentti on kasvanut viime vuosikymmeninä, kun taas vastaavasti postikyselyiden vastausprosentti on laskenut (Valli & Perkkilä 2015, 109). Verkkokyselyn etuna on tehokkuus sillä kyselylomake voidaan lähettää isollekin joukolle tutkittavia samalla kertaa. Näin säästetään myös aikaa. Kyselylomakkeen täyttäminen sekä palauttaminen on verkon välityksellä vaivatonta (Valli & Perkkilä 2015, 109). Aineisto voidaan käsitellä nopeasti sekä analysoida tietokoneen avulla. Verkkokysely on lisäksi taloudellinen vaihtoehto (Valli & Perkkilä 2015, 109).

6.1 Asiakastyytyväisyystutkimus

Organisaatioilla on käsitys asiakkaidensa tyytyväisyydestä. Johdolla ja asiakkaiden kanssa tekemisissä olevilla on omanlaisensa käsitys. Asiakkailta saatu palaute vahvistaa näitä käsityksiä. Tällainen tieto ei kuitenkaan riitä asiakkaiden kattavan mielipiteen saamiseksi. Asiakastyytyväisyystutkimus auttaa saamaan kattavan käsityksen organisaation asiakkaiden mielipiteistä. (Ylikoski 1999, 155).

Asiakastyytyväisyystutkimukset sekä asiakkailta saatu suora palaute tukevat toisiaan ja näin saadaan monipuolisempi kuva asiakkaiden tyytyväisyydestä. Tutkimuksilla on merkittävä asema asiakastyytyväisyyden mittauksessa. Niiden avulla saadaan tietoa palvelun laadusta. Asiakastyytyväisyystutkimuksilla mitataan asiakastyytyväisyyttä sekä pyritään parantamaan sitä. Tutkimuksissa saatujen tietojen avulla tuotetaan toimenpide-ehdotuksia sekä seurataan kuinka toimenpiteet vaikuttavat. (Ylikoski 1999, 156).

Monet asiat voivat tehdä asiakkaan tyytyväiseksi tai tyytymättömäksi. Asiakastyytyväisyystutkimusta laadittaessa on ensin selvitettävä kriittiset tekijät, jotka ovat kaikkein tärkeimpiä asiakkaalle tyytyväisyyden muodostumiseksi. (Ylikoski 1999, 158).

Rakentaessani kyselyä perheille ja päivähoidolle määrittelin kriittisiä tekijöitä. Arvelin niiden olevan perheiden kohdalla lapsen kommunikoinnin parantuminen, sen tukeminen, sekä tiedotus ja yhteistyö opettajien sekä päivähoidon kanssa. Päivähoidon kohdalla arvelin kriittisten tekijöiden olevan henkilökunnan arjen helpottuminen kommunikoinnin helpottumisen avulla, opetuksen järjestelyiden helppous sekä riittävän tiedotuksen saaminen.

7 KYSELYN TOTEUTUS

Mukautin kyselylomakkeet erikseen päivähoidolle sekä perheille sopiviksi. Lomakkeet löytyvät tämän työn liitteinä (LIITE 2 ja 4). Ne eivät kuitenkaan vastaa täysin muodoltaan Webropolissa olleita kyselyitä, sillä ne on muutettu teknisten rajoitteiden vuoksi Word-tekstinkäsittelyohjelmalle sopivaan muotoon.

Jaottelin kyselyn muutamaaan osioon vastaamisen tekemiseksi mielekkäämmäksi. Sijoitin perusohjeen mukaisesti yleisimmät kysymykset alkuun ja spesifit loppuun, jotta helpoimmin vastattavat kysymykset olisivat kyselyn aluksi (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008 198). Pidin kyselyn mahdollisimman ytimekkäänä vastausväsymyksen minimoimiseksi. Nykypäivänä kyselyt ovat yleistyneet niin paljon, että kyselyiden vastausprosentit ovat alkaneet pudota vastausväsymyksen vuoksi (Vehkalahti 2008, 48).

Kyselyn ulkopuolelle jätettiin perheet, jotka saavat viikoittaista viittomakielen opetusta kotona päivähoidon sijaan. Tällaisia perheitä on tällä hetkellä vain yksi. Lopulta valikoin kyselyiden vastaanottajiksi 14 perhettä sekä 11 päiväkotia. Kahdessa näistä päiväkodeista on useampi lapsi, jotka saavat opetusta Juniori-ohjelmalta. Sain Juniori-ohjelmalta kyselyyn valikoituneiden perheiden ja päiväkotien tiedot.

Lähetin kyselyt suoraan sähköpostilla päiväkodeille sekä perheille, käyttämättä Webropolin lähetysominaisuutta, koska halusin taata anonymiteetin kaikille kyselyyn vastaajille. Toteutin lomakkeen niin että yhdestä ip-osoitteesta voi vastata kyselyyn vain

yhden kerran. Näin varmistin että yhdeltä vastaajalta tulisi vain yksi vastaus, eikä kyselyn reliabiliteetti vaarantuisi.

Suurimpaan osaan kysymyksistä oli pakko vastata. Käytin tätä asetusta taatakseni vastausten saannin. Muotoilin kyselyt niin että osaan kysymyksistä voi vastata useammalla vaihtoehdolla, silloin kun se ei hankaloita vastausten tulkintaa (Valli & Perkkilä 2015, 113). Lisäksi laitoin usean kysymyksen perään lisätietoja-kohdan, jota vastaajat pystyivät käyttämään vastaustensa täydentämiseen. Näin toimimalla vähensin vastaajien turhautumista (Valli & Perkkilä 2015, 114) sekä maksimoin kyselyllä saatavan tiedon (Vehkaoja 2008, 25). Molempien kyselyiden lopuksi lisäsin vielä kohdan, jossa vastaajat pystyivät lähettämään Juniori-ohjelmalle terveisiä tai täydentämään vastauksiaan. Näin annoin vastaajille vielä mahdollisuuden tuoda esille mielipiteensä omin sanoin (Ylikoski 1999, 163).

Minimoin kyselyiden ongelmat testauttamalla ne ensin Juniori-ohjelman koordinaattorilla. Kyselyn testaajan on hyvä olla joku kohderyhmään kuuluva tai jolla on muuten hyvä kuva kyselyn aihealueesta (Vehkalahti 2008, 48). Konsultoin lisäksi kyselyitä laatiessani työni tilaajaa useampaan otteeseen, jotta kysely vastaisi heidän tarpeitaan.

7.1 Kysely perheille

Kyselyn ensimmäisellä sivulla selvitin taustatietoja. Ensimmäiseksi kysyin Juniori-ohjelmassa mukana olevan lapsen iän, sekä kuinka kauan perhe on ollut mukana Juniori-ohjelmassa että kuinka kauan lapsi on saanut Juniori-ohjelmalta viittomakielen opetusta. Näillä tiedoilla selvitin kuinka paljon kokemusta perheeltä löytyy Juniori-ohjelman viikoittaisesta viittomakielen opetuksesta. Kysyin perheiltä myös, ovatko he saaneet viittomakielen tai viittomien opetusta muulta taholta kuin Juniori-ohjelmalta saadakseni selville onko heillä vertailupohjaa viittomakielen opetukseen.

Seuraavaksi kysyin Juniori-ohjelmassa mukana olevan lapsen päivähoiton muodon sekä onko hänellä avustajaa päivähoidossa. Näillä kysymyksillä selvitin, kuinka yksi-

öllistä tukea lapsi saa päivähoitossa. Taustatiedot-osion lopuksi tiedustelin perheiltä vielä miksi he ovat liittyneet Juniori-ohjelmaan saadakseni tietää millaisia motiiveja ja odotuksia perheellä on ollut viittomakielen opetuksen osalta.

Seuraavalla sivulla selvitin perheiden kokemuksia viittomakielen opetuksesta. Ensin kysyin tyytyväisyydestä viisiasteisen (1-5) Likertin asteikon avulla. Likertin asteikko on yleisin käytössä oleva järjestysasteikko. Sitä käytetään tilastollisen analyysin tekoon. Likertin asteikon rakenteeseen kuuluu että keskimäinen vaihtoehto on neutraali vaihtoehto. Yleensä tällaisessa asteikossa käytetään viittä vaihtoehtoa, koska sen katsotaan olevan yleisesti sopiva määrä käsitettäväksi yhtä aikaa. (Vehkalahti 2008, 35-37). Seuraavaksi kysyin vaihtoehtojen avulla kuinka opetus on vaikuttanut lapsen kommunikointiin kotona sekä päivähoitossa vanhempien näkökulmasta. Halusin myös tietää, kuinka lapsi suhtautuu viikoittaiseen viittomakielen opetukseen, sillä lapsen asenne opetukseen voi vaikuttaa kielen omaksumiseen sekä myös vanhempien ja päiväkodin asenteisiin opetusta kohtaan. Kysyin myös saavatko vanhemmat mielestään tarpeeksi tietoa Juniori-ohjelman opettajalta lapsen viittomakielen opetuksesta. Osion lopussa kysyin vielä avoimilla kysymyksillä, millaisia positiivisia vaikutuksia viikoittaisesta viittomakielen opetuksesta on ollut vanhempien mielestä lapsen kommunikoinnille sekä mitä kehitettävää opetuksessa mahdollisesti olisi.

Kolmannessa osiossa halusin tietää kuinka vanhempien mielestä päivähoitossa suhtaudutaan viittomakieleen sekä sen opetukseen. Halusin lisäksi tietää kuinka tyytyväisiä vanhemmat ovat lapsen viittomakielen tukemiseen päiväkodissa sekä kuinka yhteistyö päiväkodin, Juniori-ohjelman opettajan sekä vanhempien välillä sujuu. Esiitin kaikista kohdista väittämän jonka todenperäisyyttä vanhemmat saivat kommentoida Likert -asteikon (1-5) avulla.

7.2 Kysely päivähoitolle

Tässä kyselyssä selvitin kyselyn aluksi taustatietoja liittyen päivähoitopaikan viittomakielen tuntemukseen. Kysyin ensin, onko päivähoitossa aikaisemmin ollut viittomakielisiä lapsia, sekä millainen henkilökunnan viittomakielen tuntemus oli ennen

Junior-ohjelman viikoittaista viittomakielen opetusta kyseisessä päivähoitopaikassa. Seuraavaksi selvitin, onko opetusta saavan lapsen ryhmässä oleva henkilökunta sekä muut lapset saaneet tietoa viittomakielestä sekä kuulovammasta. Kysyin, onko henkilökunta saanut viittomakielen opetusta ja tietävätkö he mikä on Junior-ohjelma. Näiden kysymysten avulla selvitin onko henkilökunnalla ollut jo aikaisemmin tietoa viittomakielestä sekä kuulovammasta. Ennakkotiedot voivat vaikuttaa asenteisiin opetukseen liittyen.

Seuraavassa osiossa kysyin tarkemmin kuinka viittomakielen opetus on järjestetty päivähoitossa. Selvitin henkilökunnan asenteita liittyen opetuksen järjestelyihin kysymällä, kuinka henkilökunta kokee järjestelyihin liittyvät logistiset sekä muut vastaavat haasteet ja kuinka tyytyväisiä he ovat yhteistyöhön sekä opetukseen. Halusin tietää kuinka kommunikointi viittomakielisen opettajan kanssa kuulevan henkilökunnan mielestä sujuu. Osion lopuksi pyysin henkilökuntaa vielä kertomaan kuinka he kehittäisivät Junior-ohjelman viittomakielen opetusta.

Kyselyn kolmannessa osiossa halusin tietää enemmän viittomakielen opetusta saavan lapsen kommunikoinnista päivähoitossa. Selvitin, kuinka lapsen viittomakielen kehitystä tuetaan ja missä tilanteissa viittomakieltä käytetään päivähoitossa. Kysyin, kuinka viikoittainen viittomakielen opetus on muuttanut lapsen kommunikointia päivähoitossa sekä millaisissa tilanteissa lapsi käyttää itsenäisesti viittomakieltä päivähoitossa. Lopuksi pyysin henkilökuntaa arvioimaan nykyisen kokemuksensa pohjalta kuinka hyödylliseksi he kokevat viittomakielen opetuksen lapsen kommunikoinnille.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Lähetin kyselyn perheille sekä päiväkodeille saatekirjeen (LIITE 1 ja 3) kera sähköpostilla 19.1.2016. Kyselyyn vastausaika perheillä oli kaksi viikkoa. Vastausaikaan mennessä kyselyyn tuli vastauksia kahdeksalta perheeltä, eikä yhdeltäkään päiväkodilta. Laitoin muistutuksen kyselystä vastausajan umpeuduttua ja pidensin aikaa kahdella viikolla. Päiväkodeille lähetin vielä toisen muistutuksen ennen vastausajan umpeutumista. Perheille en kokenut tarpeelliseksi lähettää toista muistutusta sillä jo

11 perhettä oli täyttänyt kyselyn. Lopulta kyselyyn vastasi 11 perhettä ja 2 päiväkotia. Vastausprosentit olivat perheiden kohdalla 78,6 % ja päiväkotien 18,2 %. Tyypillinen kyselyn vastausprosentti on nykypäivänä todennäköisesti noin alle 50% (Vehkaoja 2008, 44). Siihen nähden vastausprosentti perheiden kohdalla oli erittäin hyvä. Päiväkotien kohdalla tapahtunutta vastaukset olen pohtinut tarkemmin luvussa 9.

8.1 Kysely perheille

Yhden perheen vastausten perusteella oli pääteltävissä, että heidän perheessään on kaksi lasta, jotka saavat päivähoitossa viittomakielen opetusta Juniori-ohjelmalta. Viikoittaista viittomakielen opetusta päivähoitossa Juniori-ohjelmalta saavien lasten ikäjakauma on 2,5—9 vuotta. Keski-ikä on 5 vuotta. Vähiten aikaa Juniori-ohjelmassa mukana ollut perhe oli kyselyn ajankohtana ollut mukana vain noin 3 kuukautta, pisimpään mukana olleet perheet puolestaan jo neljä vuotta. Viikoittaista viittomakielen opetusta päivähoitossa Juniori-ohjelmalta lapset olivat saaneet kolmesta kuukaudesta neljään vuoteen. Yhden vastauksen perusteella oli pääteltävissä että lapsi oli siirtynyt jo päivähoitosta kouluun.

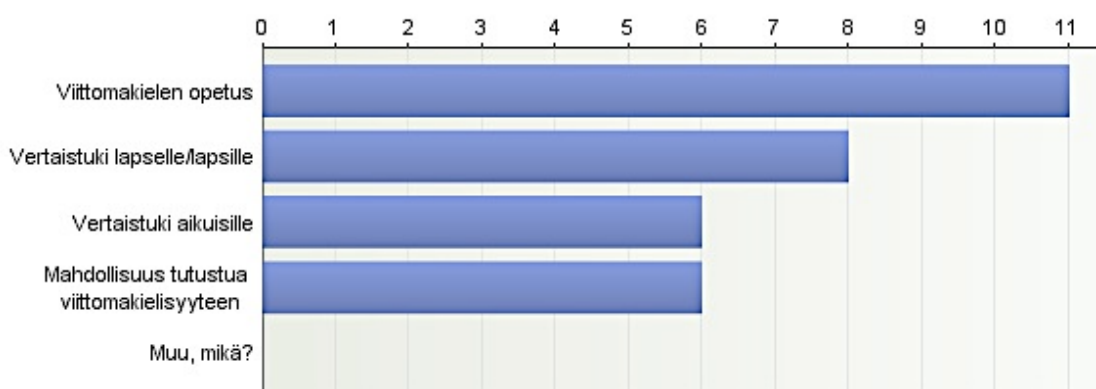
Viiden perheen lapset eivät olleet saaneet muuta viittomakielen opetusta kuin Juniori-ohjelman järjestämää. Muut kuusi perhettä mainitsivat saaneensa opetusta kunnalta kotiopetuksena. Kaksi perheistä mainitsi, että opetus tuntui kohdistuneen lähinnä vanhemmille. Kolme perhettä kertoi opetuksen olleen tukiviittomien tai viittomien opetusta, ei siis viittomakielen opetusta. Mainitut opetuksen tuntimäärät olivat 40—60 tuntia.

Kaikki perheet vastasivat lapsen hoitomuodon olevan päiväkotia. Viisi perhettä vastasi lapsen olevan niin sanotussa tavallisessa ryhmässä ja viiden perheen lapset olivat puolestaan integroidussa erityisryhmässä. Yhden perheen lapsi on ”yksityisessä päiväkodissa, jossa on yhteensä 20 lasta, jotka jaetaan päivän mittaan moneen pienryhmään”. Kolme perhettä vastasi, että heidän lapsellaan on avustaja päivähoitossa. Yhdellä lapsista on henkilökohtainen avustaja ja kahdella ryhmäavustaja.

Kysyttäessä mistä syystä perhe päätti alun perin liittyä Juniori-ohjelmaan jakautuivat vastaukset seuraavasti:

TAULUKKO 1

Perheiden syyt liittyä Juniori-ohjelmaan

Lisätiedoissa yksi perheistä mainitsi liittymisen syyksi ”halun tarjota huonokuuloiselle lapselle kaikki mahdolliset eväät elämään, tässä kohdassa lapselle kuuluva kieli ja kulttuuri puhutun kielen rinnalle”. Yksi perheistä mainitsi myös lapsellaan olevan päiväkodissa tulkkipalvelu käytössä. Lapsi saa viittomakielen opetusta myös ikään kuin sitä kautta.

Viisi perhettä oli saanut tietää Juniori-ohjelmasta tuttavaltaan ja kolme kuulokeskuksesta. Lisäksi tiedonlähteiksi mainittiin Satakieli-seminaari sekä LapCi ry:n viikonloppu. Yhtä perhettä oli Harvinaiset -verkoston työntekijä kehottanut ottamaan yhteyttä Kuuloliittoon, jota kautta heidät oli ohjattu Juniori-ohjelmaan.

Perheet olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen päivähoidossa. Asteikolla 1—5, jossa yksi oli tyytymätön ja 5 tyytyväinen, keskiarvoksi saatiin 4,75. Opetus koettiin mukavaksi, hyvin toteutetuksi sekä lapsiystävälliseksi. Myös samaa sukupuolta olevan kuuron opettajan koettiin olevan etu lapsen identiteetin vahvistamiselle. Perhe, jonka lapsen opetus oli vielä alkuvai-

heessa kommentoi opetuksen olevan ”vielä varsin leikkimielistä”. Eräs vanhempi kommentoi opetuksen haasteita seuraavasti. Lainauksessa on lapsen nimi muutettu muotoon ”lapsemme” yksityisyyden suojaamiseksi.

Opetus rakentuu ajatukselle, että viittomakieli on välttämätön lapselle jolloin sen oppimiseen on luontainen lähtökohta. Lapsemme on ikätasolla puheen kehityksessä, joten hän pärjää implanteilla. Tällöin opetuksen rakentumiselle on hieman haastavimmat lähtökohdat ja tätä haastetta työestetään edelleen.

Kymmenen perhettä yhdestätoista totesi opetuksen parantaneen lapsen kommunikointia kotona. Yksi perhe mainitsi etteivät ole havainneet muutosta lapsen kommunikoinnissa. Kysymykseen kuinka opetus on parantanut kommunikointia tuli seuraavallaisia vastauksia:

Oppinut uusia viittomia, vähentänyt ennakkoluuloja viittomakieltä kohtaan, viittomakielen ylläpito ja kehittyminen helpottaa arjen kommunikointia.

Lapsi vastaa kun hänelle viitotaan, ymmärrys on kasvanut valtavasti ja kommunikointi on sujuvaa tilanteissa joissa viitomme.

Helpottanut kommunikointia ilman laitteita.

Lapsemme on saanut kielen jolla kommunikoida. Ilman viittomakieltä, hän olisi tällä hetkellä kieleton.

Varmuutta viittomakielen käyttöön, osaa ilmaista itseään omalla kielellään.

Lapsi on pikkuhiljaa oppinut kommunikoimaan viittomin. Aiemmin yhteistä kieltä ei ollut.

Hän saa tukea vanhempien viittomista, jos kuuloympäristö haasteellinen tai implantit eivät ole käytössä. Myös hän ilmaisee nykyään itseään välillä viittoenkin.

Lisäksi mainittiin että opetus on monipuolistanut kommunikointia sekä tuonut tarvittaessa viittomakielen toisena kielenä käyttöön.

Kysyttäessä lapsen kommunikoinnin muuttumisesta päiväkodissa, oli vastauksissa enemmän hajontaa. Kuusi perhettä vastasi kommunikoinnin parantuneen, viisi perhettä puolestaan ei ollut huomannut muutosta. Perheet mainitsivat lapsen saaneen viittomista tukea melutilanteisiin päivähoidossa. Lapsen koettiin myös kommunikoidan rohkeammin sekä pystyvän paremmin kommunikoimaan muiden viittomakielisten

lasten sekä aikuisten kanssa.

Mielestäni lapsi kommunikoi paremmin ja viittoo rohkeammin, jolloin tulee helpommin ymmärretyksi

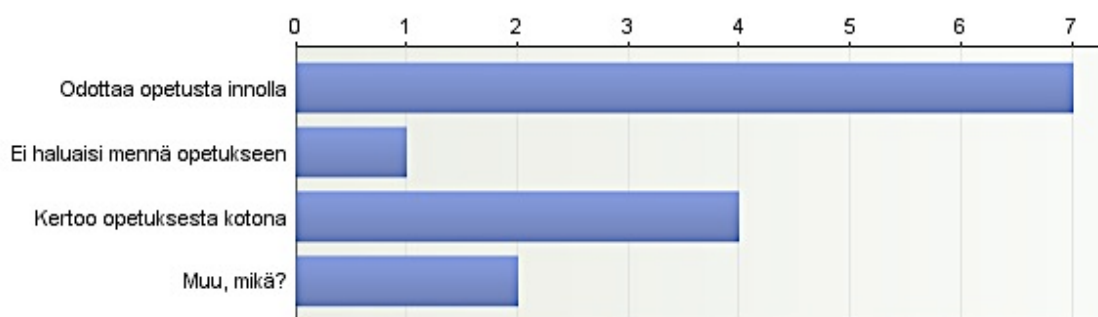
Lapsen itsetunto on kasvanut ja hän uskaltautuu mukaan vaikka ei kuulisikaan ohjeistusta. Hän kuuluttaa kovaan ääneen ettei kuule.

Eräs perhe mainitsi lapsen kommunikoinnin myös toisaalta vaikeutuneen viittomavaraiston kasvaessa, koska päiväkodin henkilökunta osaa vain tukiviittomia. Mainittiin myös että koska päiväkodissa ei ole viittomakielentaitoisia hoitajia, ei lapsen kommunikoinnissa päivähoidossa ole tapahtunut parannusta. Eräs perhe mainitsi, että koska lapsen henkilökohtainen avustaja voi olla mukana opetuksessa, voi hän myös jatkaa uusien viittomien käyttöä sekä ohjata viittomien oikeaoppista tuottamista.

Kysymykseen kuinka lapsi suhtautuu viittomakielen opetukseen päiväkodissa vastasivat perheet seuraavasti:

TAULUKKO 2

Lapsen suhtautuminen viittomakielen opetukseen päiväkodissa

Muiksi vaihtoehtoiksi mainittiin ettei lapsi osaa odottaa opetusta, mutta tykkää osallistua siihen. Toisessa vastauksessa mainittiin lapsen kiintyneen opettajaan ja heillä on mukavia leikkihetkiä yhdessä. Kolme vastaaja mainitsi että lapsen on toisinaan vaikea innostua opetukseen menosta koska leikit jäävät muiden lasten kanssa kesken. Kahdeksan perhettä koki saavansa tarpeeksi tietoa lapsen opetuksesta Juniori-

ohjelman opettajalta. Kolme perhettä olisi siis tarvinnut opettajalta vielä enemmän tietoa.

Kysyttäessä Juniori-ohjelman viikoittaisen viittomakielen opetuksen perheen kommunikoinnille tuomista positiivisista vaikutuksista nousi esiin monia jo aikaisemmissa kysymyksissä esiin tulleita asioita. Opetus vahvistaa viittomakielen osaamista ja itsevarmuus kielen käytöstä lisääntyy. Opetuksen koetaan myös vahvistavan lapsen identiteettiä ja tuovan lapselle paremman mahdollisuuden ilmaista omia mielipiteitään. Kommunikointi ilman kuulolaitteita on helpompaa kun perheellä on myös viittomakieli käytössä. Vanhemmat kokevat myös helpottavaksi ettei lapsen viittomakielen kehitys ole pelkästään heidän kontollaan, koska he vielä itse opettelevat kieltä.

Viikoittainen opetus vaikuttaa positiivisesti lapsen kielenylläpitoon, -kehitykseen, -tuottamiseen ja sitä kautta tuo helpotusta arjen kommunikointiin. Varsinkin tilanteissa joissa lapsen puhe on epäselvää, kuulolaitteet puuttuu tai on hälyisää, on viittomakielestä korvaamaton apu kommunikoinnin säilymiseen.

Lapsi on varmempi identiteetistään, tämä kokee olevansa hienolla tavalla erilainen ja kommunikointi on kaikin puolin sujuvampaa.

Lapsellamme on kieli jolla kommunikoida kanssamme! Ei kait sitä sen enempää tarvitse selittää.

Lapsi viittoo koko ajan enemmän ja tuntee kuuluvansa viittomakielisten ryhmään. Koko perhe on kommunikoinnissaan yhä enemmän kaksikielinen, ja viikoittainen opetus on tärkein linkki viittomakieleen. Juniori-leirit ovat lähes yhtä tärkeä.

Perheiltä löytyi kehittämis ehdotuksia viikoittaiseen opetukseen. Perheet toivoivat opetusta myös vanhemmille ja sisaruksille sekä toisinaan perheen kotona päivähoiton sijaan. Toisaalta osa kommentoi päivähoitossa tapahtuvan opetuksen olevan paras vaihtoehto sillä aikataulullisesti vapaa-ajalla tapahtuvaa opetusta olisi vaikea järjestää. Myös päivähoiton henkilökunnalle toivottiin viittomakielen opetusta. Erityisesti toivottiin vanhemmille tietoa lapsen kielen oppimisen etenemisestä sekä mitä on opeteltu. Apuvälineeksi viestin välittämiseen ehdotettiin esimerkiksi reissuvihkoa. Muutama perhe kommentoi ettei muuttaisi mitään vaan ovat tyytyväisiä opetuksen nykytilaan. Yksi perhe toivoi jopa enemmän opetusta, mutta ei ollut varma jaksaisiko lapsi sitä enempää.

Päiväkodin henkilökunnan suhtautumisessa viittomakieleen oli selkeästi eroja. Suurimmaksi osaksi henkilökunnan koettiin suhtautuvan viittomakieleen positiivisesti, mutta muutama vastaaja koki henkilökunnan suhtautumisen olevan hieman negatiivista. Maksimiarvon ollessa 5 antaa keskiarvo 3,64 aihetta parannuksiin. Viittomakielen opetukseen päiväkodin henkilökunta suhtautuu perheiden mukaan pääsääntöisesti positiivisesti.

TAULUKKO 3

23. Päiväkodin henkilökunta suhtautuu viittomakieleen positiivisesti

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Eri mieltä	0	2	4	1	4	Samaa mieltä	11	3,64

24. Päiväkodin henkilökunta suhtautuu viittomakielen opetukseen positiivisesti

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Eri mieltä	0	0	2	3	6	Samaa mieltä	11	4,36

Perheiden tyytyväisyydessä päiväkodin panokseen lapsen viittomakielen tukemiseksi oli selkeitä eroavaisuuksia. Opettajan, perheen ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä. Aikaisemmin mainittiin jo perheiden kaipaavan enemmän tietoa lapsen opetuksesta.

TAULUKKO 4

25. Olemme tyytyväisiä päiväkodin panokseen lapsemme viittomakielen tukemisessa

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Eri mieltä	3	1	3	1	3	Samaa mieltä	11	3

26. Olemme tyytyväisiä opettajan, perheen ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Eri mieltä	0	2	1	5	3	Samaa mieltä	11	3,82

Eräs perhe mainitsi lopuksi toivovansa opetuksen jatkuvan pitkälle kouluikään, jotta lapsi saisi opetusta niin kauan kun sitä kaipaa ja haluaa.

8.2 Kysely päivähoitolle

Molemmissa kyselyyn vastanneista päiväkodeista oli ollut aikaisemmin viittomakielisiä lapsia. Molemmat kyselyyn vastanneet työntekijät kokivat myös tietämyksensä viittomakielestä olleen hyvä jo ennen Juniori-ohjelman opetusta päivähoitossa. Päiväkodeissa kuulovammasta sekä viittomakielestä tiedottamisesta oli vastannut päiväkodin johtaja sekä toisessa myös alueen konsultoivat erityislastentarhanopettajat. Ryhmän lasten tiedottamisesta on puolestaan vastannut päiväkodin oma henkilökunta sekä toisessa päiväkodissa myös Kuulokeskuksen kuntoutusohjaaja. Toisen kyselyyn vastanneen päiväkotiryhmän henkilökunnasta kaksi hoitajaa oli opiskellut itsenäisesti viittomakieltä aikaisemmin, yksi lastenhoitaja on kuuro ja yksi lastenhoitaja ei ollut saanut ollenkaan viittomakielen opetusta. Toisessa kyselyyn vastanneessa päiväkotiryhmässä kukaan henkilökunnasta ei ollut saanut viittomakielen opetusta, mutta he olisivat kokeneet opetuksen tarpeelliseksi. Päiväkotiryhmät olivat saaneet tietonsa Juniori-ohjelmasta ohjelman viittomakielen opettajalta sekä toisessa päiväkodissa myös kuulovammaisten lasten vanhemmilta.

Viittomakielen opetus järjestetään toisen päiväkodin mukaan joka viikko erillisessä huoneessa, joka on aina sama. Viittomakielen opettaja ilmoittaa ajankohdat hyvissä ajoin päiväkodille. Toinen päiväkoti mainitsi myös pyrkivänsä viittomaan kaiken päivittäisen tekemisen henkilökunnan taitotason mukaan. Viittomisen määrä vaihtelee. Opetuksen järjestäminen sekä aikataulutus koetaan luontevaksi. Välillä opettaja osallistuu myös päiväkodin toimintaan ja viittoo käytännön asioita. Päiväkodin henkilökunnan mukaan lapset pitävät opetuksesta kovasti ja innostuvat kun näkevät opettajan.

Lapsi / lapset tykkäävät kovasti ja menevät opetukseen mielellään. Mukaan on päässyt välillä ei-viittomakielisiäkin lapsia. He ovat hyvänä mallina muille ja viittomisesta tulee koko lapsiryhmälle yhteinen juttu!

Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen oltiin tyytyväisiä. Myös opettajan, lasten perheen sekä päiväkodin väliseen yhteistyöhön oltiin tyytyväisiä. Molempien vastausten keskiarvo oli 4,5.

Opettaja sopii ajat, jolloin päiväkodissa ei ole toimintaa, tai jos hän haluaa siihen osallistua, sekin onnistuu. Vanhemmat kuuntelevat mielellään lasten päivästä ja lapsen vihkosta voivat lukea viittomakielen tunnista. Yhteistyö sujuu hyvin.

Opettaja on erittäin ammattitaitoinen ja yhteistyöhalukas. Vaihdamme usein ajatuksia ja mietimme yhdessä lapsen kielen kehitystä ja tilannetta yleensäkin.

Myös kommunikointi Juniori-ohjelman opettajan kanssa koettiin luontevaksi, koska kaikki työntekijät osaavat viittoa vähintään auttavasti. Aina kommunikoinnille ei kuitenkaan ole aikaa. Päiväkotien henkilökunta ei kokenut tarvetta kehittää lasten viittomakielen opetusta. He olivat tyytyväisiä nykytilanteeseen. Henkilökunnalle toivottiin opetusta, vaikka niin että osa henkilökunnasta voisi toisinaan olla mukana seuraamassa opetusta.

Lasten viittomakielen kehitystä tuetaan käyttämällä päivittäin viitottua puhetta, tukiviittomia tai viittomakieltä lasten kanssa. Laulut ja leikit sujuvat viittomia käyttäen. Viittomakieltä tai viittomia käytetään kaikessa toiminnassa päiväkodissa. Molemmissa päiväkodeissa koettiin viikoittaisen viittomakielen opetuksen parantaneen lapsen kommunikointia. Toisessa tapauksessa lapsi viittoo ja kyselee enemmän. Toisessa lapsi ei itse käytä viittomakieltä vielä paljon, mutta ymmärtää mitä hänellä viitotaan. Lasten oli havaittu käyttävän itsenäisesti viittomakieltä keskusteluissa henkilökunnan ja muiden lasten kanssa, sekä leikkiessään. Molempien päiväkotien henkilökunnan edustajat kokivat viittomakielen hyödylliseksi ryhmässään olevien lasten kommunikoinnille. Kaiken kaikkiaan päiväkotien henkilökunnalla oli positiivinen näkemys viittomakielestä sekä Juniori-ohjelmasta. Opetuksen toivottiin jatkuvan vielä pitkään.

9 POHDINTA

Pidän opinnäytetyötäni perheiden osalta onnistuneena. Sain erittäin hyvän vastausprosentin. Perheiden vastauksen kysymyksiin olivat yleisesti laajoja sekä kattavia. Juniori-ohjelma voi käyttää kyselyssä saamiani vastauksia sekä palautteita pohtiesaan viikoittaisen viittomakielen opetuksen kehittämistä.

Päiväkotien vastauksissa oli selvää katoa. Vain kaksi päiväkotia yhdestätoista vastasi kyselyyn. Syyt tähän vastaukseen voivat olla monet. Kyselyt lähetettiin päiväkodista riippuen eri henkilöille ja ne pyrittiin toimittamaan lapsen kanssa läheisemmin tekemisissä olevalle. Yksi kysely lähetettiin lapsen kanssa toimivalle avustajalle. Voidaan pohtia ovatko kyselyt tavoittaneet sittenkään oikeita henkilöitä. Päiväkotien työntekijöillä on myös yleisen käsityksen mukaan tiukka aikataulu työpäivänsä aikana. Mahdollisesti vapaata hetkeä kyselyn täyttämiseksi työajalla ei vain löytynyt. Voidaan myös pohtia onko perheillä yleisesti enemmän motivaatiota vastata lapsiaan koskeviin kyselyihin.

Erään perheen vastauksista nousi esiin että lapsi vastaa yleensä puhumalla kun hänelle viitotaan. Jatkossa voisi pohtia vielä enemmän kuinka kannustetaan lapsia käyttämään viittomakieltä rohkeammin.

Tulisi pohtia enemmän, miten tulevaisuuden kaksikielisiä (ei viittomakieltä implantoinnin jälkeen välttämättä tarvitsevia) lapsia parhaiten voi opettaa kun luontainen motivaatio ja tarve pitää korvata muulla.

Perheiden vastauksista nousi esiin, kuinka lapsen kommunikoinnin parantuminen viittomakielellä on voinut lisätä kommunikoinnin ongelmia päivähoidossa. Tähän syyinä on henkilökunnan puutteellinen viittomakielen taito. Päiväkodin henkilökunta saattaa osata vain hieman tukiviittomia. Päivähoidon henkilökunnan viittomakielen taitoon tulisi jatkossa kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota. Niin kuin aikaisemmin luvussa 4 mainitsin, on päivähoidon rooli suuri lapsen kuntoutuksessa.

Pelkkikankaan (2010, 36-38) opinnäytetyössä haastatellun päiväkodin työntekijät mainitsivat kuulovammaisen lapsen hoitamisen olevan haastavaa puuttuvan kielitaidon takia. Pätevän avustajan todettiin olevan lapsen sopeutumisessa tässä tapauksessa avainasemassa. Työntekijät kokivat koulutuksensa olevan puutteellista kuulovammaisen lapsen kohtaamisen osalta. Opinnäytetyössä (mt., 40) ilmeni myös, että vanhemmat toisinaan tarjoavat heille myönnettyistä opetustunneista päiväkodille opetusta sekä tiedottavat päiväkotia. Päiväkodissa toivotaan, että tiedotus- ja opetusvastuu olisi kunnilla eikä tiedon jako jäisi kuulovammaisten lasten vanhempien harteille. Maarit Seppälä (2005, 85) nostaa artikkelissaan esiin konsultaation ja työnohjauksen henkilökunnan työskentelyn apuvälineinä. Konsultaation avulla voidaan löytää ratkaisuja ja tukikeinoja kuulovammaisen lapsen sekä koko ryhmän kehityksen tueksi. Juniori-ohjelma tai jokin muu organisaatio voisi tarttua tähän tarpeeseen. Olisi tärkeää lisätä sosiaalialan koulutuksiin kuulovammaisen lapsen kohtaamisen opintoja. Riikka Hautala ja Hele Teutari järjestivät osana keväällä 2016 valmistuvaa opinnäytetyötään tiedotusluennon sosiaalialan opiskelijoille.

Vanhempien kielimallin osuutta lapsen viittomakielen kehityksen tukemiseen tulisi pohtia enemmän. Viittomakieli on kuulovammaisen lapsen vanhemmille usein vieras kieli, jonka he joutuvat opettelemaan. Yli 95 % kuulovammaisista lapsista syntyy kuuleville vanhemmille (Seilola & Widberg-Palo 2012, 33). Olen tukiviittomien perheopetuksessa huomannut, että vanhemmat yleensä osaavat lasta vähemmän viittomia. Vanhempien osuus lapsen kielenkehityksessä on ratkaisevinta, erityisesti kielenkehityksen alkuvaiheissa, kun lapsi ei vielä viito itse (Launonen 2011, 35). Perheiden kyselyssä heräsi esiin myös vanhempien tarve saada enemmän opetusta sekä myös toive saada viittomakielen kotiopetusta. Juniori-ohjelman kursseilla opetus on aina ryhmäopetusta. Mikäli perhe haluaa kotiopetusta, tulee heidän anoa sitä erikseen kotikuntansa sosiaalitoimesta sopeutumisvalmennuksena. Ohjelmaan osallistuminen täydentää kotiopetusta ja tarjoaa samalla eri puolilla Suomea asuville perheille tasarvoisemman mahdollisuuden hyvätasoiseen viittomakielen opetukseen. (Reunanen 2013.)

Myös huonokuuloisten, kuurojen ja kuulonäkövammaisten lasten ja nuorten arjen haasteita kartoittavassa selvityshankkeessa (Alanen 2012) muutamat vanhemmat mainitsivat kommunikoinnin vaikeuden arjen tilanteissa, koska heidän viittomakielen

taitonsa ei riitä. Vanhempien tarve saada viittomakielen opetusta nousi myös tässä hankkeessa esiin. Eräs vanhempi mainitsee tutkimuksessa heidän lapsensa kuntoutussuunnitelmassaan mainittavan joka vuosi viittomakielen opetuksen tarpeen, mutta siitä huolimatta se evätään aina. Viittomakielen opetuspäätöksen saaminen on hankalaa (Widberg-Palo 2012, 77). Monen kunnan sosiaalitoimi ei suostu maksamaan opetusta tai kuulokeskuksessa ei lähtökohtaisesti suositella viittomakielen käyttöä kuulovammaisen lapsen kommunikoinnissa. Perheopetuksena saatavan viittomakielen opettajien pätevyyttä voidaan myös jossain tapauksissa pitää kyseenalaisena. Viittomakielen tulkkien koulutus ei tarjoa valmiuksia viittomakielen opetukseen vaan viittomakommunikaation opetukseen. Viittomakielen tulkit tekevät tästä huolimatta jonkin verran myös viittomakielen kotiopetuksia. Tämä seikka nousi esiin myös Mari Reijosen (2014) opinnäytetyössä. Tulkkien viittomakielen opetuksen valmiuksia voitaisiin tutkia tarkemmin. Myös viittomakielen tulkkiopinnoissa voisi keskustella opintojaksoilla enemmän aiheesta. Sekä Reijosen että Jaakkolan (2000) työssä nousi esiin vanhempien halu saada opetusta nimenomaan kuuroilta viittomakieliseltä opettajalta. Vanhempien viittomakielen opetus tulisi turvata niin, että se ei ole riippuvainen ainoastaan Juniori- ohjelmasta, joka ei kuulu valtion tarjoaman kuntoutuksen piiriin.

Perheet toivoivat vastauksissaan lapsen viikoittaiseen viittomakielen opetukseen liittyvien viestien välittämisen parantamista. Tähän ehdotettiin avuksi muun muassa reissuvihkoa. Usein kuulovammaisen lapsen ryhmässä on jo käytössä reissuvihot päiväkodin ja vanhempien kommunikoinninväliseenä, etenkin jos lapsen perhe asuu pitkällä päivähoitopaikasta ja lapselle on järjestetty kuljetus hoitoon. Saumattomalla yhteistyöllä päästään parhaisiin tuloksiin lapsen kuntoutuksen kannalta. (Seppälä, 82) Perheet haluavat olla aktiivisesti mukana lapsen kasvatuksessa myös päivähoitossa. Yhtenä tiedonjakamisen muotona käytetään jo yhdessä päiväkodin, kuntouttajien ja perheen kanssa järjestettäviä kokouksia (Reunanen 2013).

10 LOPUKSI

Sain kyselyiden avulla vastaukset tutkimuskysymyksiini. Kymmenen perhettä yhdeksätoista totesi opetuksen parantaneen lapsen kommunikointia kotona. Lisäksi mainittiin että opetus on monipuolistanut kommunikointia sekä tuonut tarvittaessa viittomakielen toisena kielenä käyttöön. Kysyttäessä lapsen kommunikoinnin parantumisesta päivähoitossa oli vastauksissa enemmän hajontaa. Pääsääntöisesti opetus on parantanut lapsen kommunikointia päivähoitossa, mutta henkilökunnan kielitaidon vajaavaisuudet voivat myös muodostua kommunikoinnille ongelmaksi lapsen viittomakielen taidon parantuessa. Perheiden vastauksissa oli myös hajontaa kysyttäessä päiväkodin suhtautumisesta viittomakieleen sekä viittomakielen tukemiseen panostamisessa. Jatkossa voisikin tutkia kuinka yleisesti päiväkodeissa tuetaan lapsen viittomakielen kehitystä. Kyselyistä sain myös hyvin selville mikä perheiden mielestä Juniori-ohjelman viikoittaisessa viittomakielen opetuksessa on hyvää ja mitä voisi vielä kehittää. Päiväkotien kohdalla vastausprosentti jäi valitettavasti huomattavasti pienemmäksi.

Tarvittaessa Juniori-ohjelma voi uusia tässä työssäni teettämäni kyselyt, esimerkiksi muutosten vaikuttavuuden arvioimiseksi. Etenkin päiväkodeilta voidaan pyrkiä saamaan vielä enemmän vastauksia. Jatkotutkimuskohteena voisi tutkia tarkemmin Juniori-ohjelman viikoittaisen viittomakielen opetuksen tuomaa hyötyä lapsen identiteetin kehitykselle sekä sosiaalisille taidoille. Jätin nämä osa-alueet tarkoituksella pois työstäni, jotta se ei olisi kasvanut liian laajaksi. Identiteettiä sivuttiin hieman vanhempien vastauksissa. Seuraavaksi Juniori-ohjelmalla oli toiveena myös selvittää miksi perheet ovat valinneet kommunikaatiotavakseen viittomakielen ja tämän opettajaksi juuri Juniori-ohjelman, sekä kuinka oppiminen on kokonaisuudessaan sujunut.

LÄHTEET

- Alanen, Tapani 2012. Huonokuuloisten, kuurojen ja kuulonäkövammaisten lasten ja nuorten arjen haasteita kartoittava selvityshanke. Kuurojen palvelusäätiö.
- Allén, Jenni & Hagström, Leena 2013. Viittoisinko? Kartoitus tukiviittomaopetuksen vaikuttavuudesta Turun kaupungin päiväkodeissa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Anttila, Millie 2013. Viittomakielen ja viittomakommunikaation opetus sisäkorvaistutellasten perheissä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jaakkola, Miina 2000. Kuurojen Palvelusäätiön Juniori-ohjelmassa mukana olevien vanhempien viittomakielen oppikokemuksia. Pohjois-Savon Opisto. Opinnäytetyö.
- Korpijaakko-Huuhka, Anna-Maija & Lonka, Eija 2005. Käsitteet ja käytäntö kuulon ja kielen kuntoutuksessa. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-sarja, 5-12.
- Kurki, Arja 2016. Kuntoutusohjaus. Työtä lapsen lähellä. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. täysin uudistettu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 103-112.
- Kuuloavain.fi 2016. Avustaja, ohjaaja, tulkki? Viitattu 10.04.2016.
<http://kuuloavain.fi/info/paivahoito-ja-koulu/avustaja-ohjaaja-tulkki/>
- Kuuloavain.fi 2016a. Mihin lapsi menee päivähoitoon? Viitattu 17.2.2016.
<http://kuuloavain.fi/info/paivahoito-ja-koulu/mihin-lapsi-menee-paivahoitoon/>
- Kuuloliitto ry 2011. Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi. Opas päivähoiton henkilöstölle.
- Kuurojen Palvelusäätiö 2016. Kuurojen Palvelusäätiö sr – valtakunnallinen sosiaalialan toimija. Viitattu 23.04.2016. <http://www.kuurojenpalvelusaatio.fi/fi/>
- Kuurojen Palvelusäätiö 2016a. Juniori-ohjelma. Viitattu 10.04.2016.
http://kuurojenpalvelusaatio.fi/fin/apua_arkeen/juniori-ohjelma/.
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauksesta 133/2010.
- Lappi, Päivi & Malm, Anja 2011. Suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli. Teoksessa Kristina HUUHTANEN (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 40-46.
- Launonen, Kaisa 2011. Viittomien käyttö kielen ja kommunikointitaitojen kehittämisessä. Teoksessa Kristina HUUHTANEN (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 32-38.
- Nikula, Karoliina 2015. Lapsen hyvää edistämässä. Syntymäkuurojen lasten sisäkorvaistute hoitokäytännön sosiaalieettistä tarkastelua. Teologinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:94.

- Pelkkikangas, Elina 2010. Kuulovammainen lapsi päivähoitossa. Vanhempien ja päiväkotihenkilökunnan kokemuksia erityistarpeisen lapsen sopeutumisesta päivähoitoon. Vaasan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Reijonen, Mari 2014. Viittomakieli ja viittomakommunikaatio osana sisäkorvaistutelaapsiperheen arkielämää. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Reunanen, Anu. Henkilökohtainen tiedonanto. Marraskuu 2013.
- Reunanen, Anu. Henkilökohtainen tiedonanto. Huhtikuu 2016.
- Saar, Virpi & Yli-Pohja Päivi 2005. Monivammainen kuulovammainen lapsi. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-sarja, 101-116.
- Seilola, Irja & Widberg-Palo, Maarit 2012. Lasten kuulon kuntoutus Suomessa. Teoksessa Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi (toim.) Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3, 32-33.
- Seppälä, Maarit 2005. Kuulovammainen lapsi päivähoitossa. Teoksessa Marjatta Takala & Elina Lehtomäki (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 2. korjattu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 74-86.
- Sinkkonen, Jari 2000. Viittomakielen merkitys kuuron lapsen kehityksessä. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 105-112.
- Sorri, Martti, 2005. Kuulovikojen tyypit, etiologia ja esiintyvyys. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-sarja, 77-88.
- Stakes 2007. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Stolt, Suvi 2005. Kuuron lapsen kaksikielisyyden tukeminen. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-sarja, 159-176.
- Takala, Marjatta 2016. Moniulotteinen kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. täysin uudistettu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 22-37.
- Takala, Marjatta 2016a. Kommunikointitapojen kirjo. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. täysin uudistettu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 38-55.
- Takala, Marjatta & Takkinen, Ritva 2016. Kielen varhainen kehitys ja kuulovamma. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. täysin uudistettu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 08-21.
- Takkinen, Ritva 2005. Viittomakielen kehitys. Teoksessa Eila Lonka & Anna-Maija Korpijaakko-Huuhka (toim.) Kuulon ja kielen kuntoutus. Vuorovaikutuksesta kommunikointiin. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Palmenia-sarja, 51-74.
- Takkinen, Ritva 2013. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten viittomakielen ja puhutun kielen omaksuminen. Lähivertailuja 23, 371-402.

- Takkinen, Ritva & Päivi Raino 2016. Puhuen ja viittoen – kaksi väylää kohti kieltä. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. 3. täysin uudistettu painos. Helsinki: FINN LECTURA, 56-68.
- Valli, Raine & Perkkilä, Päivi 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 109-120.
- Varhaiskasvatustilain 36/1973.
- Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Widberg-Palo, Maarit 2012. Teoksessa Kiili, Johanna & Pollari, Kirsi (toim.) Hei, kato mua! Viittomakielisten ja viittomakieltä käyttävien lasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen Suomessa. Hei, kato mua! Vuorovaikutus ja hyvinvointi kuurojen ja huonokuuloisten lasten elämässä. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:3, 46-87.
- Ylikoski, Tuire 1999. Unohtuiko asiakas? Toinen uudistettu painos. Helsinki: KY-palvelu.

LIITTEET

LIITE 1

Hyvät vanhemmat!

Opiskelen viittomakielen tulkiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) ja teen opinnäytetyönä tutkimusta Juniori-ohjelman viikoittaisen viittomakielen opetuksen merkityksestä lapsen kommunikointiin kotona sekä päivähoitossa. Lähestyn Teitä oheisella Webropol-kyselyllä ja toivon että käytätte hetken ajastanne tämän lomakkeen täyttämiseen. Olette valikoituneet tämän kyselyn vastaanottajaksi, sillä perheessänne on lapsi, joka osallistuu Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen.

Vastauksenne on tärkeä sekä Juniori-ohjelmalle että opinnäytetyölleni. Kiitos siis ajastanne. Tutkimuksessa saatujen vastausten avulla Juniori-ohjelma voi kehittää viittomakielen opetustaan päivähoitossa sekä saadaan yleistä tietoa opetuksen tuomista hyödyistä lapsen kommunikointia ajatellen. Käsittelem vastaukset nimettöminä sekä luottamuksellisesti. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 minuuttia ja kyselyn loppuun on varattu tilaa vastausten täydentämiseen. Voit myös lähettää terveisiä, palautetta tai kehittämisideoita Juniori-ohjelmalle. Tutkimuksen tulokset julkaistaan keväällä 2016 opinnäytetyössäni.

Mikäli teille tulee mitä tahansa kysymyksiä liittyen kyselyn täyttämiseen tai tutkimukseen, voitte ottaa rohkeasti yhteyttä minuun!

Linkki kyselyyn: <https://www.webpolsurveys.com/S/F4AFACF08CE791BE.par>

Toivon että vastaatte kyselyyn xx.01.2016 mennessä!

Suuret kiitokset arvokkaista vastauksistanne!

Kunnioittaen,

Mira Räsänen
mira.rasanen@humak.edu

LIITE 2

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

**Juniori-ohjelman viikoittainen viittomakielen opetus päivähoitossa
- Kysely lapsen vanhemmille**

Taustatiedot

Lapsenne ikä? *

Montako vuotta perheenne on ollut mukana Juniori-ohjelmassa? *

Kauanko lapsenne on saanut Juniori-ohjelman viikoittaista viittomakielen opetusta päiväkodissa? *

Onko lapsenne saanut muuta viittomakielen opetusta kuin Juniori-ohjelman järjestämää? *

- Ei
- On. Kenen järjestämänä? Kuinka paljon? _____

Lapsenne päivähoidon muoto? *

- Päiväkoti
- Ryhmäperhepäiväkoti
- Perhepäivähoitaja
- Kotihoito
- Muu, mikä? _____

Mikäli lapsenne on päivähoidossa, onko hän....?

- Ns. tavallisessa ryhmässä
- Pienryhmässä
- Integroidussa erityisryhmässä
- Erityispäiväkodissa
- Muu, mikä? _____

Onko lapsellanne avustaja päivähoidossa? *

- Ei ole
- Kyllä on

Mikäli vastasitte kyllä edelliseen kysymykseen, onko lapsenne avustaja....?

- Henkilökohtainen avustaja
- Ryhmäavustaja
- Viittomakielen ohjaaja
- Muu, mikä? _____

Mistä syystä perheenne päätti alunperin liittyä Juniori-ohjelmaan? *
Voitte valita useita vaihtoehtoja

- Viittomakielen opetus
- Vertaistuki lapselle/lapsille
- Vertaistuki aikuisille
- Mahdollisuus tutustua viittomakielisyyteen
- Muu, mikä? _____

Lisätietoja:

Mistä saitte tietää Juniori-ohjelmasta? *

- Internetistä
- Tuttavalta
- Kuulokeskuksesta
- Puheterapeutilta
- Päiväkodista
- Muualta, mistä? _____

Viittomakielen opetus

Tyytyväisyytenne Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen päivähoi-
dossa? *

1 2 3 4 5

Tyytymätön ○ ○ ○ ○ ○ Tyytyväinen

Lisätietoja:

Kuinka viikoittainen viittomakielen opetus on muuttanut lapsenne kommunikointia
kotona? *

- Parantanut. Miten? _____
- Huonontanut. Miten? _____
- En ole huomannut muutosta

Lisätietoja:

Kuinka viikoittainen viittomakielen opetus on muuttanut lapsenne kommunikointia
päiväkodissa? *

- Parantanut. Miten? _____
- Huonontanut. Miten? _____
- En ole huomannut muutosta

Lisätietoja:

Kuinka lapsenne suhtautuu viittomakielen opetukseen päiväkodissa? *
Voitte valita useita vaihtoehtoja

- Odottaa opetusta innolla
- Ei haluaisi mennä opetukseen
- Kertoo opetuksesta kotona
- Muu, mikä? _____

Lisätietoja:

Saatko Juniori-ohjelman opettajalta tarpeeksi tietoa lapsen opetuksesta? *

- Kyllä
- En

Mitä positiivisia vaikutuksia perheenne kommunikoinnille on ollut Juniori-ohjelman viikoittaisesta viittomakielen opetuksesta? *

Kuinka Juniori-ohjelman viikoittaista viittomakielen opetusta voisi mielestänne kehittää? *

Yhteistyö päiväkodin kanssa

Päiväkodin henkilökunta suhtautuu viittomakieleen positiivisesti *

1 2 3 4 5

Eri mieltä ○○○○○ Samaa mieltä

Päiväkodin henkilökunta suhtautuu viittomakielen opetukseen positiivisesti *

1 2 3 4 5

Eri mieltä ○○○○○ Samaa mieltä

Olemme tyytyväisiä päiväkodin panokseen lapsemme viittomakielen tukemisessa *

1 2 3 4 5

Eri mieltä ○○○○○ Samaa mieltä

Olemme tyytyväisiä opettajan, perheen ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön *

1 2 3 4 5

Eri mieltä ○○○○○ Samaa mieltä

Lopuksi voitte lähettää terveisiä Juniori-ohjelmalle. Tätä kohtaa voi käyttää tarvittaessa myös vastausten täydentämiseen.

LIITE 3

Hyvä päiväkodin henkilökunta!

Opiskelen viittomakielen tulkiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa (Humak) ja teen opinnäytetyönä tutkimusta Juniori-ohjelman viikoittaisen viittomakielen opetuksen merkityksestä lapsen kommunikointiin kotona sekä päivähoidossa. Lähestyn Teitä oheisella Webropol-kyselyllä ja toivon että käytätte hetken ajastanne tämän lomakkeen täyttämiseen. Olette valikoituneet tämän kyselyn vastaanottajaksi, sillä päivähoidossanne on lapsi, joka osallistuu Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen.

Vastauksenne on tärkeä sekä Juniori-ohjelmalle että opinnäytetyölleni. Kiitos siis ajastanne. Tutkimuksessa saatujen vastausten avulla Juniori-ohjelma voi kehittää viittomakielen opetustaan päivähoidossa sekä saadaan yleistä tietoa opetuksen tuomista hyödyistä lapsen kommunikointia ajatellen. Käsittelen vastaukset nimettöminä sekä luottamuksellisesti. Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 minuuttia ja kyselyn loppuun on varattu tilaa vastausten täydentämiseen. Voit myös lähettää terveisiä, palautetta tai kehittämisideoita Juniori-ohjelmalle. Tutkimuksen tulokset julkaistaan keväällä 2016 opinnäytetyössäni.

Mikäli teille tulee mitä tahansa kysymyksiä liittyen kyselyyn täyttämiseen tai tutkimukseen, voitte ottaa rohkeasti yhteyttä minuun!

Linkki kyselyyn: <https://www.webropolsurveys.com/S/666DC59BFA950F6F.par>

Toivon että vastaatte kyselyyn xx.01.2016 mennessä!

Suuret kiitokset arvokkaista vastauksistanne!

Kunnioittaen,

Mira Räsänen
mira.rasanen@humak.edu

LIITE 4

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

**Juniori-ohjelman viikoittainen viittomakielen opetus päivähoitossa
- Kysely lapsen päivähoiton henkilökunnalle**

Onko päiväkodissanne ollut aikaisemmin viittomakielisiä lapsia? *

Kyllä

Ei

Lisätietoja:

Viittomakielen tuntemuksenne ennen Juniori-ohjelman viikoittaista opetusta? *

1 2 3 4 5
Heikko Hyvä

Onko **henkilökuntaanne** tiedotettu kuulovammasta sekä viittomakielestä? *

Kyllä. Kuka on tiedottanut? _____

Ei, emme ole kaivanneet sellaista.

Ei, mutta olisimme kaivanneet sellaista.

Onko **ryhmänne lapsia** tiedotettu kuulovammasta sekä viittomakielestä? *

- Kyllä. Kuka on tiedottanut? _____
- Ei, emme ole kokeneet sitä tarpeelliseksi.
- Ei, mutta se olisi ollut tarpeellista.

Onko henkilökuntanne saanut viittomakielen opetusta? *

- Kyllä. Miltä taholta? _____
- Ei, emme ole kokeneet opetusta tarpeelliseksi.
- Ei, mutta olisimme kokeneet opetuksen tarpeelliseksi.

Tiedättekö mikä on Juniori-ohjelma? *

- Kyllä. Mistä saitte tietoa? _____
- Emme, emmekä koe tarvitsevamme tietoa.
- Emme, mutta haluaisimme lisää tietoa.

Viittomakielen opetus päivähoitossa:

Kuinka viittomakielen opetus on järjestetty päivähoitossa? *

Järjestetäänkö opetus esimerkiksi erillisessä tilassa, tiettyyn aikaan päivästä....yms...

Millaisena koette opetuksen järjestämisen ja aikatauluttamisen päivähoitossa? *

Voitte valita useamman vaihtoehdon

Hankalaa

Ajoittain hankalaa

Häiritsee päivärytmiä

Luontevaa

Ei ongelmia

Muu, mikä? _____

Lisätietoja:

Kuinka mielestänne lapsi suhtautuu/lapset suhtautuvat viikoittaiseen viittomakielen opetukseen päivähoitossa? *

Odottaako hän tuntia innolla tai jännittyneenä, kertooko oppimastaan, meneekö mielellään...yms..

Tyytyväisyytenne Juniori-ohjelman viikoittaiseen viittomakielen opetukseen päivähoi-
dossa? *

1 2 3 4 5
Tyytymätön ○ ○ ○ ○ ○ Tyytyväinen

Kuinka tyytyväisiä olette viittomakielen opettajan, lapsen/lasten perheen ja päiväko-
din väliseen yhteistyöhön? *

1 2 3 4 5
Tyytymätön ○ ○ ○ ○ ○ Tyytyväinen

Mistä syystä olette tyytyväisiä tai tyytymättömiä yhteistyöhön? *

Kuinka mielestänne kommunikointi Juniori-ohjelman opettajan kanssa sujuu? *
Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Hankalaa, koska ei ole yhteistä kieltä
- Helppoa
- Opettavaista
- Muu, mikä? _____

Lisätietoja:

Kuinka kehittäisitte Juniori-ohjelman viittomakielen opetusta päivähoi-
dossanne? *

Lapsen/lasten kommunikointi päivähoitossa:

Kuinka lapsen/lasten viittomakielen kehitystä tuetaan päivähoitossa? *

Kuinka viikoittainen viittomakielen opetus on muuttanut lapsen/lasten kommunikointia päivähoitossa? *

- Parantanut. Miten? _____
- Huonontanut. Miten? _____
- Emme ole huomanneet muutosta.

Lisätietoja:

Missä tilanteissa viittomakieltä käytetään päivähoitossa? *

- Leikeissä
- Käyttämällä viittomien piirroksuvia esimerkiksi työjärjestyksessä
- Käyttämällä viittomia päiväkodin arjessa lapsen kanssa
- Muu, mikä? _____

Lisätietoja:

Missä tilanteissa olette huomanneet lapsen/lasten käyttävän itsenäisesti viittomakieltä päivähoitossa? *

Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- Keskusteluissa henkilökunnan kanssa
- Keskusteluissa muiden lasten kanssa
- Leikeissä
- Muissa tilanteissa. Missä? _____

Lisätietoja:

Nykyisen kokemuksenne pohjalta, kuinka hyödylliseksi koette viittomakielen tämän/näiden ryhmässänne olevan lapsen/lasten kommunikoinnille? *

1 2 3 4 5
Hyödyttöä ○○○○○ Hyödyllistä

Lopuksi voitte lähettää terveisiä Juniori-ohjelmalle. Tätä kohtaa voitte käyttää tarvittaessa myös vastaustenne täydentämiseen.
